

Дюз уьмриз насигъятар

Гирами Китабар илтИикІру Институт
Москва
2018

Дюз уьмриз насигьятар

Фикрар-хиялариз:
ibt_inform@ibt.org.ru

Табасаран чІалназ Гирами Китабар
илтІикІбарин сесниинди вуйи ва
электронный жюриир Гирами Китабар
иІлтІикІру Институтдин сайтдиъ ди-
хъидичвуз: ibt.org.ru/ru/media?id=ТВN

Сифте гаф

Гирами Китабар кьуб ахю паяриз жара дапІна: Кюгъне Йикърар ва ЦИийи Йикърар. ЦИийи Йикърар табасаран чІалназ илтІибкІну 2010-пи йисан адабгъна. Табасаран агълариз гъацира Кюгъне Йикърариан вуйи сакъюдар китабар урхуз мумкинвал а: Рут кІуру хпирикан ва Юнус пайгъамбрикан вуйи китаб (2013); паччагъдин хпир гъахьи Эстер кІуру шуркан ва Даниял пайгъамбрикан вуйи китаб (2016); Муса пайгъамбрин хуб китабдикан Эвел кІуру сабпи китаб (2018). Ва магъа гъамус учву хилиъ Кюгъне Йикърариан вуйи Сулейман пайгъамбрин «Дюз уьмриз насигъятар» кІуру китаб дибисначва.

«Дюз уьмриз насигъятар» – му уьмриъ алахъру гъар жюре дюшюшариз вуйи аькъвлин гафарна насигъятар кайи гъварч ву. Сифтена-сифте му гъварчнаъ инсандинна Заанурин аьлакъйирикан кІура. «РАББИ-ЙИХЪАН гучІ апІуб – магъа фтиъ аш аьгъюваларин эвел!» – кІура китабдин сабпи кІуларий (1:7). Аьхюб-сиб пай насигъятар израиларин паччагъ Сулеймандин ччвурнахъди аьлакълудар ву, фицики думу паччагъ гизаф аьгъювалар айир ва хъуз ккайиб аннамиш апІ-рур – вуйи. Сулейман, пайгъамбар ва паччагъ вуйи, Давудрин бай вуди гъахъну. Сулейман шубуд агъзур йис мидиз улихъна яшамиш гъахъир ву.

Китаб шубуб пайнакан ибарат дубхъна. Сабпи пайнаъ (1-9 кІулар) аькъюллу ва гьякълу уьмриз вуйи келимйир ахъра. Дурар адашди бализ туврустар насигъатар ву. Мушваъ Аькъюл, гьюрматлу ва абурлу дишагълийин шиклиъди улупна. Чахъди таниш хъуз ккунидариз Аькъвли чан шадлугъариз дих апІура. Хъа Абдалвал, чан чулиз живан дисуз ккундайи, лицу дишагълийихъ тевра.

Китабдин къюбпи пай (10:1–22:16) – «Сулеймандин мисаларин сабпи гъварч» ву. Душваъ яшайишдин гъар жюре цирклариз хас вуйи насигъатар учІвна. Дурарин асас фикир, инсанарин арайиъ айи аьлакъйириккан ва хал-хян-хутІил гьюле гъабхбакан ву. Фицики аькъюл, гъаци, гъавайиан адабгънайи илим дар, хъа думу, хизандиъ гъар йигъан алабхъурайи уьмриъ уйнамиш шулайи мутму ву.

Китабдин шубубпи пай (22:17–31:31) сакъюдар гъар жюрейин гъварчарикан дюзмиш дубхъна. Душваъ неинки Сулеймандин, хъа гъацира жугъдарикан дару аьяндрарин гъварчарра а. Китабдин аьхириъ хал-хизан ккуни дишагълийиз вуйи тярифнан мяъли а (31:10–31). Китабдиъ ккебгъну ккудубкІайиз аькъвликан кІурайи гафар, думу дишагълийи чан гъарйигъандин уьмриъ улупура. Дицир дишагъли чан жилириз утканвал ва ккудубкънайи мурхъул ву.

Гъеле «Дюз уьмриз насигъатарин» китаб гизаф ухди вахтари дибикІнайиб вушра, дидиъ дерккнайи суалар гъамусра чарасуз лазим вуйидар вуди гъузра.

Гъаму китаб чапдиан адапІбан бадали мид’ин
гъилиху гъарсар касдиз Гирами Китабар илтІикІру
Институтди чухсагъул кІура. Гъит дурарин жафайи
гъаму китаб урхру варидариз шадвал туври!

Гирами Китабар илтІикІру Институт

ДЮЗ УЪМРИЗ НАСИГЪЯТАР

Эвелин гаф

1 ¹ Давуддин бай, Израилин паччагь Сулеймандин мисалар –

² Гъит улупри дурари аькьюлна насигъят,
фагъумлу гафарин гъавриъ ахъуз;

³ ужуб уьмрин, гьякьвалин,
дугъри суддин, дюзвалин къайдйир дисуз;

⁴ гъитди дурари авамарихъди фикир апІуз,
жигъиларихъдира аьгъюваларна аьяндарвал
дубгъуз;

⁵ аькьюл айирира, гъебхъиган,
заъруси аьгъювалар;
фикирлу касаризра бихъиди кюмек;

⁶ аннамиш апІруси мисаларна тахалусар,
аькьюл айидарин дерин гафарна сирап.

⁷ РАББИЙИХЪАН* гучІ апІуб – магъа фтиъ
аш аьгъюваларин эвел!

Аькьюлна насигъят нигъ апІрур ву ахмакъ.

* 1:7 Заанури Муса пайгъамбриз Чан ччвур ачмиш гъапІну. Заанурихъна вуйи гъюрматнаан жугъдари думу ччвур кІури гъахъундар. Дидин ерина дурари «рабби», яни «йиз ахъюр» кІури гъахъну. Думу ччвур фици кІуйиш дюзди аьгъдар, гъаддиз дидин ерина РАББИ бикІура.

Адашдинна дадайин насигъятар

- ⁸ Жан бай, адашдин илим уьбх
ва дадайин насигъят мапІан нигъ;
- ⁹ му – зурба таж ву яв кІул’ина,
багъа зунжур ву яв гардандиккна.
- ¹⁰ Йиз бай, эгер гуннагъкрари чІурубдихъна ял
апІуруш,
рази махъан.
- ¹¹ Дурари пиди: «Гъач учухъди,
ккеъдихъа, йивну йикІидихъа,
тахсир ктрудариин алархъидихъа!
- ¹² Ухъу дурар, гъийихдарин дюн’яйиси, накъвди
майтарси
чІивидимиди ва сагъдимиди
хътІюркъидихъа.
- ¹³ Ккуни жюрейин девлет тІараш апІидихъа,
гъибисубдихъди ихъ хулар ацІидихъа;
- ¹⁴ ич вари ляхнариъ кидикъ учук,
увузра учухъди сабси рубкъруганси пай!»
- ¹⁵ Дурарихъди рякъюъди мягъян, йиз бай,
дурарин жилгъайиъ лик мииван,
- ¹⁶ фицики дурар чІурубдихъна жаргъура
ва ифи удубзбаз гъялак шула.
- ¹⁷ Мяна адар, чул гъипур пну,
тІирхурайи жакъварин улихъ;
- ¹⁸ хъа улам хъипри ккеънайидари
чиб-чпи апІиди терг.

- 19 Гьамциб ву аьхир ифи убхърурин:
Гьякъсузди гъазанмиш гъапІу девлетну
уьмур ккудубкІуру.
- 20 Аькъвли ипна гъарай кючейиь,
гъати сес апІура раццарийь;
- 21 уч духънайи адмийириз дих апІура,
гимихъ гаф кІура:
- 22 «Фукъандиз гъузди авамар авамди, ккуниб
апІури,
ягъсузар — ягъ адрувалиин аьшкълуди,
абдлар — аьгъювалар даккунди?»
- 23 ИлтІикІай узу кирчу тахсрарихъинди —
йиз кІван хазна учвуз тувдиза
йиз гафнакан учвуз хабар дебккдиза.
- 24 Узу дих гъапІунза — хъа учву гъидицунчва;
хил гъачІабккназа — амма саризра
рябкъюрадар.
- 25 Учву тина гъапІунчва вари йиз теклифар,
къабул гъапІундарчва узу кирчу тахсрар.
- 26 Дици вуш, узура ичв балайиин аьлхъидиза,
пис гучІну учву ккаиган, учвук кълхъидиза!
- 27 ТІурфанси, учв'ин яман гучІ алабхъиди,
балара, микІна кулакси утІубчІвиди;
чІаркІидичву гъагънуна читинвалари.
- 28 Гъадмуган узуз дих апІиди — жавабкъан
тувидарза,
узу агури хъиди — дихъузкъан дихъидарчвуз.

- ²⁹ Дурари аьгъювалар даккун гъапІну,
РАББИЙИХЪАН вуйи гучІ гъадабгъну,
³⁰ йиз насигъят къабул дарапІди гъибтну,
вари йиз теклифар ярхла гъадаъну –
³¹ гъаддиз дурариин чпин гъапІу ляхнар
улуркъиди,
дурар чпин къастарихъди тухъ хъиди.
³² Авамар, аькъвлихъна гъюз дархъиш,
йикІиди.
Абдлар чпин гъайгъусузвали ккадахъиди.
³³ Хъа узухъ хъпехъурайир хъиди яшамиш,
саб балайиканра ктарди гучІ.

- 2** ¹ Йиз бай, эгер уву къабул гъапІиш йиз гафар
ва гъюрхиш гъянаъ йиз насигъятар,
² аькъвлихъ иб хъивиш,
юкІвра фагъмихъна илбициш,
³ эгер уву гъач гъапиш аьгъювалариз,
фагъмиз дих апІури гъашиш,
⁴ арсси уву думу ккун гъапІиш,
ва хазнаси абгури гъашиш –
⁵ РАББИЙИХЪАН гучІ хъайивал фу вуш аьгъю
хъибдивуз
ва Заанурикан вуйи аьгъювалар
гъадагъидива.
⁶ Фицики РАББИЙИ тувра аькъюл,
ва Дугъан мелзналан ву аьгъюваларна
фагъум;

- 7 Гьадгьу гьязур дапІна гьалибвал
гьякьлуйириз,
ва гьалхан – марцциди яшамиш
шулайидариз.
- 8 Гьадгьу уьрхюра жилгьйир, гьякьвалин;
Гьадгьан уликк кка рякьяр, Чаз
вафалударин.
- 9 Гьадмуган аьгью хьибдивуз дюзвал, гьякьвал,
дугьривал
ва гьарсаб ужуб жилгья.
- 10 Гьаз гьапиш яв кІваъ убчІвди аькьюл,
ва аьгьювалари апІидивуз мани.
- 11 Аьндарвал яв гьайгьушнаъ хьибди,
фагьми уву уьрхиди.
- 12 Аькьвли уву уьрхиди чІуру жилгьайихьан,
ва ушвниъ кучІал айи ксарихьан;
- 13 мучІушнан жилгьйириъди гьягьбан бадали,
диш рякьяриан удучІвру ксарихьан,
- 14 Аькьвли уву уьрхиди чІуру ляхнариин шад
шлу ксарихьан,
писвалинна улдугнайивалин кефнаъ айи
ксарихьан,
- 15 ва кьяни жилгьйириъди
чарх йивури, чпин шилнаъди гьярайи
ксарихьан.
- 16 Гьамци уьрхидива жвув жарарин хпирихьан,
жилирихь хьайирин мани гафарихьан,

- 17 чан жигьил вахтнахъанмина айи жилир
гатІахъу,
Заанурин йикърар кІваълан гъарху думу
дишагълийихъан.
- 18 Фицики думу дишагълийин хал –
аъжалин ичІ ву,
дугъан жилгъа жиликк ккайи
дийихнарихъна гъябгъюра.
- 19 Фуж дугъахъна учІвиш, къяляхъ гъидар,
сарун уъмрин жилгъайиъ лик ивидар.
- 20 Гъаддиз гъарах рякъюъди гъянидарин,
дис жилгъйир гъякълударин.
- 21 Фицики дугъри кас хъиди яшамиш
жилиин,
кацІну адрур гъузди душв’ин.
- 22 Хъа жили терг апІиди гъякъсузар,
хаинкрар ччиварианзина уьчІюргъиди.

- З** 1 Йиз бай, адашдин илим магъархан,
йиз насигъятар кІваъ уърх.
- 2 Фицики миди ярхи апІиди яв йисар-йигъар
ва артухъ апІидивуз жувлар.
- 3 Гъит гъякъну ва рягъми уву гатІатІахъри:
гавагъирарси яв гардандиъ ахъ дурар,
бикІ яв кІвак –
- 4 хъа хъибди увуз масанвал ва гъюрмат
Заанурихъан ва адмийирихъан.

- ⁵ Вари юкІв хъипну,
РАББИЙИН ихтибарнаъ учІв,
жвуван хусуси фагъмиин хъугъ'вал мапІан.
- ⁶ Фунуб жилгъайиъди гъярашра,
РАББИ агъю апІин,
дюз алаиди Дугъу яв рякъяр.
- ⁷ Жвув акъюл айирси, гъисаб мапІан,
гучІ апІин РАББИЙИХЪАН, йихъ ярхла
писвалихъан —
- ⁸ му хъибди сагъ'вал яв бедендиз,
ва артухъ апІиди къувват яв кІурбарин.
- ⁹ РАББИЙИЗ яв айибдикан тув,
гъарсаб ляхнин сабпи бегъернаканра тув,
- ¹⁰ ва ацІди ккунибдихъди яв танхар,
таза чяхрихъди улдузури хъиди чяхир
апІрушвар.
- ¹¹ Насигъятар РАББИЙИН, йиз бай,
нигъ мапІан,
Дугъан кирчу тахсарихъан мугъудучІван.
- ¹² Фицики РАББИЙИ тахсир кипра Чав ккун
дапІнайирик,
адашди кипруганси ккуни балик.
- ¹³ Бахтавар ву акъвлин эйси гъашир
ва фагъум гъазанмиш гъапІур.

- 14 Аькьюл гъазанмиш апІуб ужу ву арстІан,
даршуз думу багъа ву гъизилтІан;
- 15 заан ву думу багъа гъванартІан;
жвуваз ккуниб фукІара дидихъ
ттевуз шлуб дар.
- 16 Арччул хилиъ дидин уъмрин ярхи йисар а,
хъа девлетна гъюрмат гагул хилиъ а.
- 17 Рякъяр дидин – рякъяр шадвалиндар ву,
вари дидин жилгъйир хатІасузвалиндар ву.
- 18 Дидик карснайириз думу уъмрин гъар ву,
ва дидхъан жара даршлур хушбахтавар ву.
- 19 РАББИЙИ аькъвлихъди жилин бина ккивну,
Чан фагъмихъди аьршар дерккну,
- 20 штун деринар Дугъан аькъвли арццра,
ва дифари чиг крубзура.
- 21 Жан бай, ваъ, гъитІитІибкІри увхъан
аьндарвална ужувлан фикир
ва гъит дурари уву уьрхри.
- 22 Дурари увуз уьмур тувди,
адмиириин масанвал увуз жавагъирси хъибди.
- 23 Гъадмуган хатІасуз хъибди яв рякъ,
ва алдакидарву.
- 24 Дахъдива ахуз гучІ дарди,
ахидива – нивкІра хъибди мегъел.
- 25 ГучІ мапІан хабарсуз хатІайихъан,
ва гъякъсузариин алабхъру пуч’валихъан;

- 26 фицики РАББИ – яв теревна а,
Дугъу гъитдар ахъуз уву ичІазди.
- 27 Уж’вал апІбахъан мугъудучІван, дидикк ул
ккайидариз,
эгер думу удубкъруб вуш яв хил’ан;
- 28 увухъна гъафириз макІан:
«Гъарах, хъа гъидива,
закур тувдизавуз» – эгер увуз тувуз аш ужуб.
- 29 ЧІуру къаст мапІан адмийиз –
ув’ин хъугъвал алириз.
- 30 Дав гъужатар мапІан
дарапІурихъди увуз чІуруб.
- 31 Инсафсузвал апІурайириин бахил махъан
ва рьякъяр макадагъан дугъан,
- 32 фицики хявир ву чІуру къастар айир
РАББИЙИЗ,
хъа дюзвалиндар Дугъан хъугъвалиъ а.
- 33 Гъякъсузрин хулариин ал РАББИЙИИН агъ,
хъа гъякълударин Дугъу ужувлакк
ккапІра ужагъ.
- 34 Кялхърудариин Думу аьлхъиди,
хъа фурс ктру ксариз бахш апІура масанвал.
- 35 Аькъюл айидари апІиди гъазанмиш ад,
хъа абдлар арсди аьйибнаъ.

- 4**¹ Жан баяр, насигъятарихъ адашдин
хъебехъай,
иб хъивай, фагъумлувалихъди
юкІвар ацІай.
- ² Фицики узу учвуз ужуб улупуразачвуз,
йиз теклиф ибак дарапІди мигъибтанай.
- ³ Гъахъунзухъ адашна дада узухъра,
узура гъахъунза дурариз айир сар,
ккунир ва ктІатІарцрур.
- ⁴ Магъа фици адашди улупуйиш узус:
уърх кІваъ йиз гафар,
тамам гъапІиш табшуругъар йиз,
хъидива яшамиш.
- ⁵ Гъазанмиш апІин аькъюл,
гъадагъ аьгъювалар,
магъархан кІваълан ва мапІан
тина гъапиб узу.
- ⁶ Мигъибтан аькъюл — диди уърхидиву,
ккун апІин думу — дидира зигиди
яв гъайгъу.
- ⁷ Фтиъ а эвел аькъвлин? Гъадабгъ аькъюл,
уву фу уч апІури гъашишра,
уч апІин фагъум.
- ⁸ Аьгъю апІин кымат аькъвлин —
дидира заъди уву,
адлу апІиди уву, эгер хабаъ тІапІиш думу.
- ⁹ КІул’ин иливидияв гизаф успагъи кунцІ,
хибди увуз думу крабчІурайи таж.

- ¹⁰ Хъебехъ, жан бай, йиз гафар къабул апІин –
ва ярхи хъиди йисар яв уьмрин.
- ¹¹ Жилгъа аькъвлин улупидизавуз,
аьдизаву рякъюъ диш.
- ¹² Гъягъидива – лик улдубгидар,
гъажаргъишра, уву алдакидар.
- ¹³ ХъичІих му къайдйирихъан, магатІахъан,
уьрх дурар, фицики гъадрариъ а яв уьмур.
- ¹⁴ Гъякъсузарин рякъюъ лик мииван,
пис ксарин жилгъайиъ маахъан:
- ¹⁵ дидиъди мягъян, хъадак душвхъан,
ярхлаанси илтІикІ, гъарах жара рякъюъди.
- ¹⁶ Дурарихъан ахуз шулдар аьхир,
писвал дарапІиш,
ул иливну ахидар, сар фужкІа пуч дарапІиш.
- ¹⁷ Фицики ацІра дурар писвали, уьлиси,
ва убхъура инсафсузвал, чяхирси.
- ¹⁸ Уж’вал хрударин жилгъа – ву ахсарин аквси,
йигъ улубкъбахъ акутІан аку шулайи.
- ¹⁹ Хъа гъякъсузарин жилгъа – мучІушнаъ а,
ва хабар адар дурариз, наан чиб алдакуруш.
- ²⁰ Жан бай, хъебехъ йиз гафарихъ,
иб хъив дурарихъ.
- ²¹ Ваъ, ярхла даришри дурар увхъан,
уьрх дурар, деринариъ яв кІван.
- ²² Фицики йиз гафар гъидисуриз уьмур хъибди,

- дулари бедендиз сагъ'валра хибди.
²³ Уьбх яв юкІв варитІан заанди,
 гъаз гъапиш думу булагъ ву уьмрин.
²⁴ Тина апІин гафар кучІлин,
 иблисвал ушвнихъан яв гьутІубкк;
²⁵ гъит улар яв лигри дишди,
 хъа яв лигуб гъарган ачухъуб ибшри,
²⁶ ва ккив яв рякъ дюзди,
 ва вари жилгъйир яв гъякълудар хъиди;
²⁷ я арчхлахъинди, я гагвлахъинди
 миилТикІан,
 къяляхъ йихъ писвалихъан.

- 5** ¹ Жан бай, хъебехъ йиз аькъюллу гафарихъ,
 йиз фикрарин гъавриъ ахъ –
² аьяндарвалихъди ацІбан бадали,
 аьгъювалар яв мелзну уьрхбан бадали.
³ Жарарин хпирин мелз йиччвси
 ширинуб ву,
 ва, ччимси, гъюдлидар ву дугъан гафар, –
⁴ илтІикІиди думу къутІкълишназ къутІкъли
 къаларин –
 къюбиб тереф учІру мурзназ ханжлин.
⁵ Дугъан ликар ис шула аьжалихъна,
 гамар илтІикІна гъийихдарин
 дюн'яйихъна.
⁶ Рякъкан уьмрин дугъу апІидар фикир,
 чан жилгъйир къянидар вуйиб чаз аьгъдар.

- 7 Гьаддиз хъебехъай узухъ, жан бицІидар,
ва тина мапІанай йиз гафар.
- 8 Ярхлади гъуз дугъхан,
дугъан раккниз багахъ махъан,
9 дарш харж апІидива жарадарихъ къувват
жвуван,
инсафсузарихъ – жвуван уьмрин йисар;
10 яв къувватнахъди ацІди жарадар,
гъягъиди яв жафйир хулаз жарарин.
- 11 Гъагъиди ил хътабгъури хъидива аьхиринъ
яв уьмрин,
гъебцциган ва гъучубхиган яв беден:
12 «Гъаз ибак гъапІундайкІан насигъятар узу,
тягънийирра тина апІуйи йиз юкІву,
13 гъаз узу мялимарихъ хъпехъундайкІан,
ва тербия туврудариз фикир тувундайкІан?»
14 Сабсан гам узу алдабгъиш –
узу беябур апІиди,
адмийирин улихъ, вари халкъ хъади».
- 15 Убхъ жвуван лат’ан,
адабцІ жвуван гъуйдиан.
- 16 Гъаз гъюрзди кючйиригъ яв штар,
гъаз рузиди яв штар вари раццар вуйибси?
- 17 Гъит жвуваз сариз дурар,
жарадарихъди мапІан пай.
- 18 Гъит яв булагъ ужувлакк ккабхъри,
жигъилгандин яв хпир увуз шадвализ ишри.

19 Йиз ккуни жейран, йиз гюзел масан —
 дугъан мухри харгнайир гьарсаб
 вахтна ккядярхъриву,
 дугъан ккунивали уву пиян
 духънайирси аПри.

20 Гъаз вуяв, йиз бай, жарарин хпири
 пиян даПну,
 гъаз вуяв жилир хъайирин юруш
 хабаъ тІапІну?

21 Фицики ачмишди ву РАББИЙИЗ вари
 жилгъйир инсанарин,

Дугъу ерцура вари рьякъяр инсандин.

22 Гъякъсузур чан писвалин чулиъ ахъди,
 чав аПури гъаши гунгъаригъ гъяреди.

23 Насигъят къабул дараПувалиан
 думу йикІиди,
 ахмакъвали жилгъайиан идитиди.

6 1 Йиз бай! Эгер уву тмунурихъанди буржар
 тувуз гаф тувнаш,

«Дугъхъанди пул тувурза» дупнаш, —

2 жвуван хусуси гафнакк ккахъунву,
 жвуван хусуси гафну йисирвализ гъидисунву.

3 Гъамци аПин, жан бай, ккудучІв,
 фицики сарун уву жарарин гъюкмиъ ава:
 ликарикк ккархъ, миннат аПин,
 къяляхъ миван,

- ⁴ хъутІубкк нивкІ жвувхъан,
 ул мииливан,
⁵ жвув уърх, чахъ хъачІарккнайи жейрандиси,
 учв бисурайирихъан — жакъвлиси.
- ⁶ Темпел! Гъарах зимзрахъна,
 дубгъ увуз дидхъан аькьюл:
⁷ алдар дид'ин я регъбер,
 я аьхюр, я гьюкумдар,
⁸ хъа диди хъад'антІан чаз хураг апІура гъязур,
 игнарин вахтнара артухъ апІура сурсатар.
- ⁹ Фукъан дахъну гъузру, я темпел,
 вахт дарин нивкІ'ан хъергуз?
¹⁰ Хъана цІиб ахарва, улар мани апІарва,
 хил хил'ин иливну хъана дусарва —
¹¹ ва гъибди увухъна касибвал, тІафалси,
 аьжувал гъибди тІарашчиси.
- ¹² ЧІурурин ва писурин
 кам шулдар кучІал мелзалан:
¹³ дурари я улариинди, я ликариинди,
 я тІубариинди кучІлин ишарйир улупиди.
¹⁴ Дугъан кІваъ харживал а, дугъан фикрариъ —
 чІуру къаст,
 варишвариъ дугъу ккергъру гъалмагъалар.
¹⁵ Мидин кІуллан дугъак бала кубкІди,
 йикІиди хабарсузди, къяляхъ дяргъруси.

- 16 Йирхуб мутму РАББИЙИЗ дяркъну
ккундар,
ургубпибра ву Дугъаз хявишин:
- 17 кялхъру лигуб, мелз кучІлин,
тахсир ктру ифи удубзру хилар,
- 18 писвалин къаст гъазур апІурайи юкІв,
чІуруб апІуз тяди жаргъурайи ликар,
- 19 кучІлин ил хътабгъурайи шагъид,
ва чвйирин арайиъ гъярхъувалар урзру кас.
- 20 Жан бай! Адашдин илим уьбх
ва дадайин насигъят мапІан нигъ.
- 21 Гъарган дурар яв кІваъди гъайих,
жавагъирси гардандиъ ахъ.
- 22 Гъягърур гъадрари хъади гъахидиву,
дахъдива ахуз, гъадрари уърхидиву,
хъергиган, увухъди улхиди дурар.
- 23 Даршуз табшуругъ – лампа ву,
аьгъювалар – акв ву,
хъа къатІ’и насигъят – уьмрин жилгъа.
- 24 Дурари ккадаидиву намуссуз
дишагълийиккан,
жарарин хпирин иблис гафариккан.
- 25 Алдатмиш апІуз мигъитан дугъан
гюрчег’валихъди яв юкІв,
йисир махъан дугъан уччу лигбарин.
- 26 Фицики лицури дишагълийин къимат –
уьлин чІилли чІукІ,

- хъа жарарин хпирихъанди вари уъмрин
тувдива кьимат.
- 27 ГъятІнихъ цІа гъитІибкІуз шулин,
ва палатдик ктрабхъди гъубзрин?
- 28 Аржлариинди гъягъюз шулин,
ва ликар дуругди гъузрин?
- 29 Гъаци ву гъягъурра хпирихъна жарарин:
хъибдар жаза адарди дугъак куркІуриз.
- 30 Гаш'валиан чаз ипІуз гъитІибкІурикан,
аъйиб апІури шулдар;
- 31 хъа гъидисиш – ургубан артухъди
зарал ккебкди,
чан айи вари мутму тувди.
- 32 Жарарин хпирихъди шлуриз фикир
гъубкІрадар –
гъязур апІура дугъу хусуси
аъжал чаз.
- 33 Зийнар ва гъяясузвал ккилибгура
дугъаз,
ва аъйиб – марцц апІуз даршлу.
- 34 Фицики жилир ургура гъанихвалиан,
ва дугъу язухъ зигидар хъял
алдабгъру йигъан;
- 35 ккадауз шлу гъич саб кьиматназра
хъидар рази,
фукъан багъишар туврушра,
гъузди наразиди.

- 7¹ Жан бай, йиз гафарин гъайгъу зиг
ва йиз насигъятар уърх.
- 2² Тамам апІин йиз табшуругъар –
хъидива яшамиш,
йиз насигъятар уърх – улин ниниси.
- 3³ Хъаъ дурар тІубланси,
дикІ дурар яв кІваъ.
- 4⁴ Аькъвлиз йип: «Уву узуз чиси вува!»,
ва фагъмихъди дуствал ккебгъ.
- 5⁵ Гъамци уърхидива жвув жарарин хпирихъан,
жилирихъ хъайирин мани гафарихъан.
- 6⁶ Саб фици-вуш йиз улдариан гъилигунза,
улдарин рукъаригъянтина лигуб
гатІабхъунза,
- 7⁷ ва авамарин арайиъ гъяркъюнзуз,
жигъиларин арайиъ ккархъниз уларикк
сар жигъил фагъумсуз.
- 8⁸ Думу ахънайи кючейиъ, гъацир дишагъли
яшамиш шулайи,
гъадму хуларихъинди дугъу рякъ дибиснайи –
- 9⁹ йигъ ккудубкІуради лавландин вахтна,
йишвандин чарчнаккди мучІушнаъ.
- 10¹⁰ Хъа дугъан гъаншаризди дишагъли гъафи –
чІат ул айи дишагълийин палат алди,
къаст ади,
- 11¹¹ самбал алдрур, ягъ адрур,

- ва хулаѣра деѣну сикин дарур:
- 12 гагѣ думу гѣюлягѣ гѣя, гагѣ гѣар раццариф а,
ккѣѣну, гѣарсаб мурччвахѣ хѣа.
- 13 Думу жигѣилихѣан хѣчІиху, мак гѣапІу,
ва гѣяясузди атІабццу машиниинди гѣапи:
- 14 «Узу шадлугѣназ вуди гѣурбан* дапІназа,
РАББИЙИЗ туву гафар гѣи тамам дапІназа.
- 15 Гѣаддиз узу яв гѣаншариз удучІвназа,
агури гѣахѣунзаву – гѣидихѣунзуз магѣа.
- 16 Чарчар илирчназа дахѣрушв’ин,
египтарин гѣар рангнан парчѣирин.
- 17 Ахниз йирчназа миррайин,
алоѣйин ва корицайин ниѣ хѣайи аѣтрар.
- 18 Гѣач, кѣукѣнаѣ ицциди гѣириз хѣидихѣа,
ккуниваликан бегѣем кефер ктагѣидихѣа.
- 19 Даршуз жилир адариз хулаѣ:
думу йишвариз душна ярхла,
- 20 гѣадабгѣна чахѣна кюсе пул айи,
гѣидар хулаз шайиз ваз цІийи».
- 21 Гѣадму дишагѣлийи гизаф уйнариинди
думу жигѣил чахѣинди илтІикІу,
кбалгру улхбари чахѣинди гѣапІу.
- 22 Гѣадмусѣаѣт думу дугѣахѣди гѣушу,

* 7:14 *шадлугѣнан гѣурбан* – РАББИЙИЗ шадлугѣназ вуди гѣурбан гѣапІу гѣяйванатдин саб пай убгури, хѣа тмуну пай шадлугѣариз гѣадабгѣури гѣахѣну.

йицси, убккуз гъабхурайи,
 миршси, ичІазди абхърайи,
 23 абсрушваз кІару ликІраъ чІимир;
 жакъвси, чулизди тІибхурайи,
 учв уъмрихъан шулайиб дарди хабар.

24 Гъаддиз магъа, хъебехъай узухъ, жан веледар,
 иб хъивай йиз гафарихъ:

25 ваъ, илбибицри ичв юкІв дугъан рякъюзди,
 мюуьргъянай дугъан жилгъйириъ!

26 Гъаз гъапиш дахъну дугъхъан гизафдар,
 цІиб адмийир дугъу пуч гъапІундар.

27 Дугъан хал – ву гъачІидарин дюн'яйиз
 жилгъа,
 аъжалин йишван ужагъарихъна рякъ.

Акъвлин тяриф

8 1 Му Акъвлин дих дайкІан,
 ебхъурайиб дугъан фагъумлу сес дайкІан?

2 Тепейин кІакІниин рякъюхъ хъайи,
 рякъяр жара шлушв'ин думу дийигъна;

3 гимихъ дих апІура,
 шагъризди учІврушвахъ гъарай ипна:

4 – Учвуз, инсанар, дих апІураза,
 йиз гъарай вари инсаниятдиз вуйиз!

5 Уъмрин тажруба цІибди айидар,
 фагъум апІуз дубгъай,
 абдлар, фикрихъди ацІай!

- 6 Хъебехъай йиз чІалнахъ заан,
даршуз йиз ушвниин ализ дюзвал,
7 гъякъ'вал деебтура мелзну йиз,
ва хявиди ву писвал йиз ушвниз.
- 8 Гъякълу ву вари йиз улхбар,
я иблисвал ктар дурарик, я алдатмиш'вал;
9 фикир айириз ачухъди ву вари дурар,
хликк кка дурар агрударин аьгъювалар.
- 10 Йиз насигъят заанди бисай арстІанна,
аьгъювалар – зина ву багъа гъизилтІанна.
- 11 Даршуз аькъюл успагъиб ву,
гъар рангнан багъа гъванартІан,
жвуваз ккуниб фукІара дидихъ
ттевуз шулдар.
- 12 Узу Аькъюл вуза. Узухъди хъа фагъум,
узу гъадагъунза аьгъюваларна аьяндарвал.
- 13 РАББИЙИХЪАН гучІ хъайивал –
писвализ вуйи хъял ву.
Къурзлувал ва кялхъюб, писвалин жилгъа
ва кучІлин ушвар, узуз дяркъну ккундар.
- 14 Узухъ хъазухъ теклиф,
узухъ хъазухъ хъуркъувал,
узу вуза фагъум, ва узухъди хъа къувват.
- 15 Уз'инди паччагъвал апІура паччгъари
ва дюзвал дебккра гъюкумдрари;
- 16 уз'инди гъахура ляхнар регъбари –
аьхюдари ва вари жилин диванчйири.

- 17 Шлиз узу ккундуш, думу узузра ккундузуз,
ва шли узу агураш – дихъиди.
- 18 Девлет ва ад – узухъди хъа –
ккудудубкІру арбабвал ва гъякъ’вал.
- 19 Ужудар ву йиз йимишар багъа гъизилтІан,
узу зина вуза марци арстІан.
- 20 Узу гъягъюраза гъякълу жилгъайиъди,
дюзвалин рякъяр-хулариъ,
- 21 узу ккунидариз лайикъ вуйибси тувуз
ва дурадин хазнаханйир ацІуз.
- 22 РАББИЙИ Чан жилгъайин эвел узу гъапІну,
вари Чан ляхнартІанна улихъна,
дегъаманайианмина.
- 23 Узу арайиз гъафунза вахтарин
эвеларианмина,
дегъаманайианмина, дюн’яйин бин
ккиврайиган.
- 24 Сифтейин кІан адрушв хъайиз
ва штарин булагъар арццайиз – узу гъахъунзу;
- 25 мегъел дагълар ва тепйир
дурснадаи – арайиз гъайиз узу –
- 26 мегъел Дугъу дапІнадаи жилин яркъушнар,
я жилин рюкъ – сабпи карккъан!
- 27 Узу душвахъ хъайза:
Дугъу аършар дюзмиш апІурайиган;
кІан ккадрушван гъирагъ дебккрайиган;
- 28 Дугъу зиин дифар дерккрайиган;

- кІан ккадрушван булагъар мюгъкам
апІурайиган;
- 29 Дугъу, штарихъан улдучІвуз даршлу
гъюлин дарг дебккрайиган;
жилин бин ккиврайиган –
- 30 Дугъахъди устаси узура хъайза;
Дугъан гъарйигъандин шадвал вуйза;
сикин дарди Дугъан улихъ шадвалихъ айза –
- 31 шадвалихъ айза дюн'яйикан
ва зурба шадвал ипнийза инсаниятдикан.
- 32 Хъа гъамус узухъ хъебехъай, жан веледар:
хушбахтавар ву йиз жилгъйирихъан
хъичІихнаидар!
- 33 Хъебехъай насигъятнахъ – хъидичва аькъюл ади,
думу нигъ мапІанай.
- 34 Хушбахтавар ву узухъ хъпехъурайир,
йиз урчІарихъ йишв ва йигъ адапІурайир,
йиз раккнарилан ул алдадабгърайир.
- 35 Узу чаз гъадагъури – гъадабгъну уьмур,
ва РАББИ хъиди дугъ'ин рази.
- 36 Хъа узуз къаршу вуйири, апІура чав учв пуч:
узу даккун апІрур аьжал ккун апІрур ву.

9 ¹Аькъвли чаз хал тикмиш гъапІнийи,
гъурчІву ургуб мурхъул ккивнийи.

²Дугъу гъязур дапІну йикк, чяхрик кахъну
ицци ниь хъайи укІар,

- ккабалгуру суфра.
- ³ Ва гъарай ипуз гъау гъараваш
дишагълийир
шагърин ягълишвариина,
ебхъруси варидариз:
- ⁴ – Уъмрин тажруба цИибди айидар,
узухъинди илтИикIай!
Акъвли фикир дарапIрудариз гъапи:
- ⁵ – Гъачай, ипIинай йиз ипIруб,
убхъай ицци ниъ хъайи укIар кахънайи
йиз чяхрар!
- ⁶ Йипай аьвамвализ гежехайрар –
хъидичва яшамиш;
фагъум тувру жилгъайиъди гъарахай.
- ⁷ Беябур дархъиди гъузидар, ягъсузур
дюз алаиш,
жвув асккан хъуб мумкин ву,
гъякъсузриз чан тахсир гъапиш.
- ⁸ Ягъсузриз миван тягъна – апIидиву даккун,
аькъюл айириз йип – хъидиву ккун.
- ⁹ Аькъюл айир ужуб рякъюхъ хъаъ – дугъаъ
хъана артухъ аькъюл ибшди,
дарсар тув гъякълуйиз – думу артухъ
фагъумлу хъиди.
- ¹⁰ РАББИЙИХЪАН гучIури хъуб –
магъа эвел аькъвлин,

Заанур фукъан гирами вуш аьгъю апІуб –
магъа фтиъ аш фагъум!

- 11 Узухъди, Аькъвлихъди,
ярхи хъиди яв йигъар,
ва артухъ хъиди яв уьмрин йисар.
- 12 Эгер уву аькъюл айир вуш, яв увуз ужу
хъибди,
эгер уву дугъ'ин аьлхъюраш – яв уву
аьзиятнакк ккахъдиву.
- 13 Абдалвал – ягъ дудубгнайи дишагълийиз
ухшар ву.
Тербия хъадру, аьвам ву думу.
- 14 Думу чан урчІарихъ шулу деъну
ягъли йишв'ин,
вари шагърин уликк учв ккади,
- 15 дих апІуз багхъантина гъярайи варидариз,
рякъди чпин ляхнариз гъярайидариз:
- 16 – Уьмрин тажруба цІибди айидар,
илтІикІай узухъинди!
Думу дишагълийи кІура фикир
дарапІрудариз:
- 17 – ГъитІибкІу шид меълибтІан меълиб ву,
жин гъапІу уъл иццибтІан ицциб ву!
- 18 Хъа дурариз аьгъю хъузкъан аьгъдар,
чпиз гъачІидарихъна дих апІурайиб,
гъийихдарин дюн'яйин деринариъ
айиб думу дишагълийин хялар.

*Сулеймандин мисаларин
сабни гъварч*

10¹Сулеймандин мисалар.

Аькьюл аьи бай шадвал ву адашдиз,
хъа абдал бай дерд ву дадайиз.

²Хайир ктар гъякъ дару девлетнакан,
хъа гъякълували уърхюра аьжалихъан.

³Гъитдар РАББИЙИ гъякълур гашди
хъа гъякъсузриз чаз ккуниб тувидар.

⁴Тагъру хилари касибвал хуру,
хъа ляхнихъ хъайи хилари – девлет.

⁵Хъадну жафа зиггур – аькьюллу бай,
иган гъябгъюради даахну шлуриз –
аьйиб.

⁶Гъякълуйириз адмийири берекет хъувал
ккун апІуру.
Гъякъсузарин мучІмучІиъ инсафсузвал
ккепІна.

⁷Гъякълурикан кІваин апІуб уж’вал ву,
хъа гъякъсузрин ччвур убтІруб ву.

- ⁸ Аькьюл айири кьабул апІура насигьятар,
хъа ахмакърин мучІмучІи балайихъна хиди.
- ⁹ Сикин ву гъярайир диши рьякъди,
хъа дугъри дарурин тІулар ачухъ хъиди.
- ¹⁰ Улариинди кучІлин лишан апІували гиран
арайиз хибди,
хъа ахмакърин мучІмучІи балайихъна хиди.
- ¹¹ Гъякълуйин ушв — булагъ ву чІививалин,
хъа мучІмучІиъ ккепІна инсафсузвал
гъякъсузарин.
- ¹² Даккнивали гъярхъувалар даргъуз гъитра,
хъа масанвали вари гунгъар ликрикк ккивра.
- ¹³ Мелзнийин яшамиш шула аькьюл
фагъмлуйирин,
хъа бихъиди чІвякъи тІул
йирфариз абдларин.
- ¹⁴ Аькьюл айидари аьгъювалар урхюру,
хъа ахмакърин улхбари
пуч’валихъна гъахуру.
- ¹⁵ Девлетлуйиз девлет ву гъаласи,
хъа касибариз касибвал ву гъюрдарси.

- 16 Гьякълурин жафйир уьмур хрудар ву,
гьякъсузрин девлет гуннагь хруб ву.
- 17 Насигьятарихъди гьягъюб —
уьмрин жилгъа ву,
хъа иб тувдарш тахсариз — улдугидиву.
- 18 КучІлин мучІмучІиъ ккепІна гъалмагъал,
футнийир хъади лицрур — абдал.
- 19 Гизаф гафар апІрурик гуннагь кабхъди,
хъа цІиб гафар апІрур фикирлу кас ву.
- 20 Гьякълурин мелз — марци арс ву,
хъа гьякъсузрин фикрарин кьимат фукъан
шуйкІан яраб?
- 21 Гафари гьякълурин гизафдариз ипІруб тувру,
хъа ахмакъар чпин ахмакъвали йикІуру.
- 22 РАББИЙИН уж'вали уву девлетлу апІиди,
дерд сарун аьгъю хьибдар увуз дидихъди.
- 23 Абдал нягьякъвалиин шад шулу,
хъа фагъумлурин шад'вал — акъюл ву.
- 24 Гьякъсузарин гучІбар улуркъиди,
ва ниятарра гьякълуйирин тамам хъиди.

- 25 Турфан утубчвиди — имдар гьякъсуз,
хъа гьякълур аьсариз гъузди, шакеуз.
- 26 Ушвниъ сиркеси, улариъ кумси —
гъаци ву лихуз даккнирра — эйсийиз.
- 27 РАББИЙИХЪАН гучІруриз — ярхи уьмар,
хъа гьякъсузарин кудухна йисар.
- 28 Миж кайивал шадвал ву гьякълударин,
хъа йибкІиди умуд гьякъсузарин.
- 29 КацІну адруриз РАББИЙИН жилгъа —
чав уьрхрушв,
хъа писуриз — яман гучІ, чав ахърушв.
- 30 Аьсарриъ гьякълурик фукІа кабхъидар,
хъа гьякъсузарихъан жилиин ктирсуз хъибдар.
- 31 Удубзура аькъюл гьякълурин ушвниан,
хъа пис мелз адабтІиди къаблиан.
- 32 Гьякълуйин ушвниз аьгъа хайирлуб,
хъа мучІмучІариз гьякъсузарин — зараллуб.

11 ¹Ариш-веришдиъ кучІал апІуб РАББИЙИЗ
хъави ву,
хъа дугъри терезар Дугъаз къабулди ву.

- ² Фурс кайирикна гъибди аъйиб,
хъа фурс ктрурихъна гъибди аькъюл.
- ³ Дугъри ксар гъахура чпин марццивали,
хъа хаинкрар йихура чпин къастари.
- ⁴ Кюмек апИдар девлетну Диван апІру Йигъан,
аммаки гъякълували ккадаиди аъжаликкан.
- ⁵ Гъякълувалина марццивали гъахура диши
рякъди,
хъа гъякъсуз алдакиди чан гъякъсузвалиъ.
- ⁶ Гъякълували уърхюра дугъридар,
хъа чпин тямгъярин чуларий а хаинкрар.
- ⁷ Гъякъсузрихъди сабси, чан умудра йибкИди,
чІуру касарин, чпи ккилигурайиб, убтИди.
- ⁸ КубкИдар бала, гъякълуйик,
хъа ккахъди гъякъсуз дидикк.
- ⁹ Аллагъсузрин мучІмучИ адми йикІуб
мумкин ву,
хъа аьгъювалари гъякълу кас уърхиди.
- ¹⁰ Гъякълуйиз ужуйи ву – шагъурра шад шула,
гъакІну гъякъсузар – шадвалин гъарай ипна.

- 11 Ужувлари тикмиш апІура шагъур дугъри
ксарин,
ва дабгъурира ву, улхбари гъякъсузарин.
- 12 Абдли чІур апІура жарарин намус,
хъа гъавриъ айири эйвал апІиди чан
ушвнин.
- 13 Жарадарин сирар ачухъ апІура футнакри,
хъа гафкъан удубчІвидар касдиан дугъри.
- 14 Насигъят адру халкъ йибкІиди,
хъа теклиф дебккрудар бегъемди аш,
уьбхиди.
- 15 Жарарихъан буржар тувуз гаф тuviш,
ккахъди балайикк,
гъялак дарур жарарихъан жаваб тувуз,
ккахъидар дидикк.
- 16 КІваз мани дишагълийи ад гъазанмиш апІура,
хъа пис ксари девлет хъчІюбхюра.
- 17 Рягъимлувал кайири чаз хайир хуру,
хъа инсафсузри, чан чаина бала жалб апІуру.
- 18 Писуриз рубкъру пешкеш – кучІлиноуб,
хъа гъякъвал убзуриз – дугъривалиноуб.

- 19 Гьякълувал — уьмур ву,
хъа писвалихъ хъайидар, аьжалихъна
гъягърудар ву.
- 20 Хяви ву РАББИЙИЗ иблис адмийир
ва къабулди ву жилгъа ктрабцІдар.
- 21 Аьгъю йибхъ: писуриз жаза гъададабтІди
гъибтдар,
хъа гьякълуйирин насил дюрюбхди
гъибтдар.
- 22 Слин хъюхъниъ — гъизилин ппул,
гъациб ву фагъумсуз дишагълийин
уччувалра.
- 23 Гьякълударин умудар илтІикІиди ужувлаз,
хъа гьякъсузарин миж — Заанурин хъюлаз.
- 24 Сари пай апІура — дугъан артухъ шула,
хъа жарар хъичІихна — дугъан кам шула.
- 25 АцІди — хил хъибтнайир,
харгидар — жарариз убхъуз туврайир.
- 26 Ризкъ, кымат за хъайиз, гъитІибкІну
гъитуриз агърар апІиди,
хъа масу туврайир — ужувлакк ккахъди.

- 27 Гъяниб абгруриз — гъюрат бихъра,
 чІурубдихъ хъайири — дидиз чаина дих
 апІура.
- 28 Чан девлетнахъ йирфар хъирчнайир — ахъди,
 хъа гъякълудар чру шулайи гъарси хъиди.
- 29 Чан ужагъдиина бала хрурин ирс ичІи
 микІтан хъибдар,
 хъа ахмакъ аькъюл айирин лукІ хъиди.
- 30 Гъякъвалин йимишдикан, уьмрин гъар
 ктубчІура,
 ва юкІварра инсанарин, аькъюл айири
 мютІюгъ апІура.
- 31 Эгер гъякълуйиз жилиин пешкеш тувраш,
 гъелбетда гъякъсузризна гуннагъкриз чпис
 рубкърубра тувди.

12 ¹Агъювалар ккунириз ккунду
 насигъятарра,
 хъа кирчу тахсарр гъадаърур ву — кІули
 фикир дарапІурр.

- 2 Гъяни касдиин РАББИ рази ву,
 хъа чІуру къастар айириин алабхъиди
 пис гъял.

- ³ Чѳуруб апѳрурихъан жилиин хъибдар
дийигъуз,
гъякълуйин ччивар шлуб дар ккадатѳуз.
- ⁴ Лайикълу хпир таж ву жилириз,
хъа ягъсузур – кѳурбарий ичѳибгнаий камк.
- ⁵ Гъякълуйи дюзваликан фикир апѳура,
хъа гъякъсузри чѳуру къаст ккабалгура.
- ⁶ Гъякъсузрин гафар уъмриз ву хатѳа,
хъа хатѳайиккан ккадаъру гафар –
дюз улхбар.
- ⁷ Гъякъсузур ахъди, хъибди дугъан аьхир,
хъа гъякълуйин хал дийибгъиди.
- ⁸ Фикирлу улхбари адлу апѳиди инсан,
хъа чиркин фикрар айир беябур хъиди.
- ⁹ Жвуваз лукѳи ади, улѳуѳулччврур хъуб ужу ву,
къаѳѳи уъл адарди, къуѳѳнир хъайиз.
- ¹⁰ Гъякълури кѳару малинра язухъ зигуру,
хъа гъякъсузрин масанвал зулумѳан исина ву.
- ¹¹ Жил тартиб апѳур хъиди тухъ,
хъа абдал хъергру ичѳибдихъ.

- ¹² Гьякъсузрин къаст – айибтІан чІуруб абгуб,
амма гьякълударин ччивру деетуру тазар.
- ¹³ Гьякъсузур чан кучІлин улхбарий ургди,
хъа гьякълуйик бала кубкІидар – дубгди.
- ¹⁴ Инсанди чан улхбарин гьяни йимиш
ккадабцІиди,
чан жафйир дугъахъна, пешкешарди,
къяляхъ хътакиди.
- ¹⁵ Ахмакъри чан жилгъа дишуб вуди гьисаб
апІури шулу,
хъа аькъюл айири теклифариз иб туври шулу.
- ¹⁶ Ахмакъри чан хъял, улупуз, шулу кебхри,
хъа фикирлур шулдар люкънарихъ
хъпехъури.
- ¹⁷ Дугъри касдин гафар ву дюзидар,
хъа кучІлин шагъиддин гафар –
чІуру къастнандар.
- ¹⁸ Лагълагъвали, туриси, зиян апІуб мумкин ву,
хъа аькъюл айидарин гафари сагъ апІуру.
- ¹⁹ Гъузди аьсрариз гафар гьякъвалин,
хъа уьмур ярхиб дар мелзнан кучІлин.

- 20 Аьмалдрарин кІваин чІуру кьаст ал,
хъа мясляаьтчйирин – шадвал.
- 21 Хьибдар гьякълуйиз чІуруб,
хъа гьякъсузар писвали дюднихъди ацІна.
- 22 КучІлин мучІмучІ РАББИЙИЗ хявиди ву,
хъа къабулди ву Дугъаз дюзди апІрур.
- 23 Фагъумлури чан аьгъювалар улупдар,
хъа абдлари кебхра чпин ахмакъвал, рябкъюз.
- 24 Ляхнихъ хъайи хилиз – гьюкум гъабхуб,
темпел хилиз – лукГвалиъ ахъуб.
- 25 Сикинсузвали юкІв инсандин,
гъавазурвалиъ ипру,
хъа гъяни гафну шадвалиъ ипру.
- 26 Гьякълури жарариз жилгъа улупиди,
хъа гьякъсузарин рякъюъ улдугидиву.
- 27 Лихуз даккнириз хюрч рябкъидар,
хъа ляхнихъ юкІв хъайириз хайирна девлет
адарди хьибдар.
- 28 Гьякъвалин жилгъа – уьмрихъна,
хъа къяни жилгъйир – аьжалихъна.

13¹Балин аькъюл адашдин насигъятарилан
асиллу ву,
хъа ягъсуз бали тягънийир къабул апІидар.

²Адмийи, чан улхбарин гъяни йимиш, ипІиди,
хъа хаинкрар яшамиш шула
зулмар апІбиинди.

³Чан ушв уьбхрури – уьмур уьбхиди,
мелзнан эйвал дарапІрури – учв йикІиди.

⁴Темпел гъамусра ккилигура,
ккилигури гъузди,
хъа ляхнихъ юкІв хъайир тухъ хъиди.

⁵Фунуб-вушра кучІал гъякълуйиз ву даккниб,
хъа гъякъсузур хъиди беябур, дугъан
машназра – аьйиб.

⁶Диши жилгъайиз адаиди гъякъвали,
рякълан илдитиди гуннагъкар чан
гъякъсузвали.

⁷Сари, фукІа адарди, учв улупуру девлетлуси,
хъа жарари, гизаф девлет ади – касибси.

⁸Девлетлуйихъан пулиинди ккудучІвуз хъибди,
хъа касибриз сарира гучІ тувидар.

- ⁹ Шадди убгура акв — гьякълударин,
хъа ктІубштуру лампа — гьякъсузарин.
- ¹⁰ Заанди улупували гъалмагъал арайиз хуру,
хъа насигъят айишваъ аькъюл шулу.
- ¹¹ Гъавайиди ккубкъу девлет, дифси дубгиди,
хъа цІицІиб-цІицІибди уч гъапІуб
артухъ хъибди.
- ¹² Тамам дархъи умуд — кІван дерди,
хъа кІулиз удубчІву миж — гъар уьмрин.
- ¹³ Насигъят тина апІури — жвув апІура пуч,
хъа табшуругъназ гъюрмат апІуриз
хъибди пешкеш.
- ¹⁴ Аькъюл айирин дарсар — булагъ уьмрин,
диди уьрхюра чуларихъан аьжалин.
- ¹⁵ Сагъу фагъмиз масанвал багъиш апІура,
хъа хаинкрарин жилгъа аьжлиз гъябгъюра.
- ¹⁶ Фагъумлури фикриинди ляхин апІура,
хъа абдли чан ахмакъвал улупура.
- ¹⁷ Мюгъкам дару хабарчийи чайна бала хибди,
хъа мюгъкам чархачийи мясляаьт хибди.

- 18 Насигъят дибрисуриз —
аъжузвална гьюрматсузвал,
хъа насигъят къабул гъапуриз — гьюрмат.
- 19 Метлеб тамам хъували гъян ширин апуру;
абдлиз, писвалихъан жара хъубтан, чпуруб адар.
- 20 Аькъюл айидарихъди гъашиш, артухъ аькъюл
хъибдивуз,
хъа абдларихъди гъашиш хъибдарвухъан
балайиккан ккудучивуз.
- 21 Бала либцура гуннагъкрихъди,
хъа гъякълуйиз тувди ужувлинди.
- 22 Лайикълурин девлет гъябгъиди худлариз,
хъа гуннагъкри уч гъапуб ккабхъди
гъякълуйириз.
- 23 Касибрин бегъер гизаф гъабшишра,
къанунсузвали гъитибкиди.
- 24 Тул гъяйиф гъапуриз бай гъяйифди дар,
хъа бай ккунириз чан бализ тербия тувуз
кИваълан гъархидар.
- 25 Гъякълури ацайиз ипуру,
хъа фуниъ гъякъсузарин ичиди ву.

14 ¹Аькьюл айи дишагълийи хал дивру,
хъа ахмакъ дишагълийи чан хилариинди
рабгъуру.

²Дишди алдагъура ликар РАББИЙИХЪАН
гучІури,
хъа Думу гъясбикк ккадури – цІаркури.

³Ахмакъин лагълагъ'вал –
му чан фурсназ гъирмаж,
хъа аькьюл айидарин улхбар – чпиз гъалхан.

⁴Йицар адар – ичІиди ву тІуннахъишв,
хъа гужли йицар айишваъ бегъер ву бул.

⁵Дугъри шагъидди дарапІур кучІал,
хъа гъякъсуз шагъиддин нефесра ву кучІал.

⁶Ягъсузри абгура аькьюл,
дабгну ккудубкІурадар,
хъа фикирлуйиз рягъятди
аьгъю шула аьгъювалар.

⁷Ярхлади гъуз абдлехъан,
фагъумлу гафариз миккилиган дугъкан.

⁸Аьяндрин аькьюл чан жилгъайин гъавриъ
айивал ву,

- хъа абдлар чпин ахмакъвали
алдатмиш апІура.
- ⁹ Ахмакъри фу-вуш чІуруб гъапІиш, думу
дугъаз аьлхъюбІан дар,
аммаки дюзидариин РАББИ рази ву.
- ¹⁰ Инсандин дердер, чан кІвазІан аьгъдар,
ва шадваларра дугъан, жарадариз каидар.
- ¹¹ Хулаз гъякъсузарин – дабгъувал,
дюздарин ужагъдиз – кюкю адабшвувал.
- ¹² Саспи рякъяр дишдар вуди гъигъри шулу,
хъа аьхирна-аьхир аьжалихъна гъахуру.
- ¹³ Шадлугънаъ ашра, юкІв дердлу шулу,
ва шадвалихъди пашманвал гъюру.
- ¹⁴ Харжи касдиз, учв фтихъна гъяраш,
дугъаз гъадму хъибди,
хъа ужур касдиз чан жафйириз
дилигну тувди.
- ¹⁵ Рягъятди хъугърур гъарсаб
гафнахъ хъугъру,
ихтиятури гъарсаб ляхнин
улихъ фикир апІуру.

- 16 Аькьюл айир ихтиятди шулу,
писвалихьан гъирагъ йивури,
хъа абдли фикирсуз ляхнар апІуру
гучІ ктарди.
- 17 Ухди хъял гъюури ахмакъвалар
апІиди,
чІуру къастар айир даккун хъиди.
- 18 Авамарин пай – ахмакъвалар,
фагьумлударин таж – аьгъювалар.
- 19 Писдари гъяни адмийирин улихъ
кІул ис апІиди,
гъякъсузар тІалаб апІури дийигъиди
гъякълуйин хулан улихъ.
- 20 Касиб кас гъуншдизра дяркъну ккундар,
хъа девлетлу гизафдариз ккунду.
- 21 Гунгъиъ а жарар гъясбикк ккадрур,
хушбахтавар ву пай дурубкъдарин
гъайгъу зигрур.
- 22 ЧІуру ният кІваъ бисрур жилгъайилан
алдахъиди;
гъякъна рягъим гъяниб апІрурихъди
гъягъюра.

- 23 Вари гъагъи зегъметарикан — хайир,
ичИи гафарикан — ичИи хал.
- 24 Аькъюл айидарин таж — чпин девлет,
абдлар балгруб ахмакъвал ву, гьелбет.
- 25 Дугъри шагъидди уьмур уьбхюра,
хъа чІуру къастар айири кучІлин ил хътабгъура.
- 26 РАББИЙИХЪАН гучІ хъайивал —
жвув уьрхру ижми йишв ву,
душвайишв увузна яв хизандиз —
мюгъкам гъала ву.
- 27 РАББИЙИХЪАН гучІ хъайивал —
булагъ уьмрин,
диди уьрхюра чуларихъан аьжалин.
- 28 Хликк ккайидар гизаф айиган,
паччагъ машгъур ву,
хъа дулар кам гъахъиган,
регъбрин аьжал хътубкъуру.
- 29 Фикирлу ву, хъял дяргърур ухди,
хъа хъял кубчІврури ахмакъвал улупиди.
- 30 Архаин юкІв — бедендиз сагъ'вал,
бахилвал — кІурбарик камк кайивал.

³¹ Касибариз илзигрури дурар халкъ ГъапІур
 беябур апІура,
 хъа касибарин гъайгъу зигрури,
 Думу адлу апІура.

³² Гъякъсузарин писвал чип'ин алабхъиди,
 хъа гъякълур чан ктрацІували уърхиди.

³³ Аькъюл фагъумлу кІваъ яшамиш шула,
 хъа абдларин арайиъра думу рябкъюру.

³⁴ Гъякълували халкъ къувватлу апІура,
 хъа гуннагъ аьйиб ву вари халкъбариз.

³⁵ КІул али лукІраз паччагъди майил апІуру,
 хъа нач шлу ляхнар апІру лукІ
 хъюлакк дисуру.

15 ¹Хъял ккядябхъюз гъитру сабурлу гафну,
 хъІурччвру гафну гъизгъин хъял
 уягъ апІуру.

² Аькъюл айидарин мелзну агъювалар рагъура,
 хъа абдларин мучІмучІарилан ахмакъвал
 улдубчІвруа.

³ РАББИЙИН улариз вари рябкъюра,
 Дурар писдаризра, гъянидаризра лигура.

- ⁴ Мясляаѣтнахъна хру улхуб гъар ву уьмрин,
хъа уьбгъюра рюгъ гафари кучІлин.
- ⁵ Адашдин насигъятнан гаф ахмакъри
рихшанд апІури шулу,
саки кирчу тахсрар фагъмик апІрур
хъиди фикирлу.
- ⁶ Хулаъ гъякълурин гизаф хазна а,
хъа гъякъсузрин хайир мянфяаѣт хруб дар.
- ⁷ Аькъюл айидарин ушвни рагъура аьгъювалар,
аммаки абдлари дици апІурадар.
- ⁸ РАББИЙИЗ гъякъсузарин гъурбнар хяви ву,
хъа дугъридарин ккарагбар
Дугъаз къабулди ву.
- ⁹ РАББИЙИЗ, гъякъсузрин жилгъа, хяви ву,
хъа гъякъвал абгрупп Дугъаз ккунду.
- ¹⁰ Жилгъайиан адахъруриз ижми жаза
гъадабтІиди,
насигъятар даккнир йикІиди.
- ¹¹ Аьжал ва гъачІидарин дюн'я РАББИЙИЗ
ачухъ ву,
инсанарин юкІвар — иллагъки ачухъ!

- 12 Ягъсузриз учв дюз алаъну ккундар,
ва, аькьюл айидарин арайиъ
гъузузра гъузидар.
- 13 Шад юкІв – машнаъ нур,
пашман юкІв – гъучубху рюгъ.
- 14 Фагъумлу юкІвну аьгъювалар агура,
хъа абдлар ахмакъвали тухъ апІура.
- 15 Пай ктру кас – гъагъишнаъ,
юкІв шаду кас – машквраъ.
- 16 Цибди ади хъуб ужу ву,
РАББИЙИХЪАН гучІ кади,
гучІури яшамиш шули, хазна ади шайиз.
- 17 Масанвал айи хулаъ мейвйирин хураг ужу ву,
яман хъял айи хулаъ чагъи йиккун хурагІан.
- 18 Хъял кубчІврुरи адмийир гъяъру,
сабурлуйи гъярхъувал гъядауру.
- 19 Темплин жилгъа зазари ккапІна,
хъа гъякълудар яркъу рякъди гъягъюра.
- 20 Аькьюл айи бали шад апІуру адаш,
хъа абдли гъясбикк апІдар дада.

- 21 Фикирсузариз ахмакъвал — чпин шадвал,
хъа фагъумлуйиз дюзвал — диши жилгъа.
- 22 Насигъят адруган,
ляхниъ хъуркьувал даршул,
хъа гъубкІну насигъят айишваъ вари шул.
- 23 Лайикъ вуйишвахъ жаваб тувуб — шадвал ву,
чан йишвахъ гаф пуб фукъан ужу дарин!
- 24 Фикир айир за шула уъмрин рякъюъ,
аъжалихъна гъахру рякъяр дугъу ктагъидар.
- 25 Фурслударин хулар РАББИЙИ ккидирчиди,
амма ачІни хпирин пай Дугъу уъбхиди.
- 26 Хяви ву РАББИЙИЗ пис къастар,
хъа гъяни гафар Дугъан улихъ ву марццидар.
- 27 Тямягъкри чан хул'ин бала алапІуру,
хъа дашбаш аьгъ дарапІурур хъиди яшамиш.
- 28 Гъякълур чан кІвахъ хъпехъуру, ва дугъаз
душв'ан ужуб жавабра шулу,
хъа гъякъсуз мучІмучІари писвал деебтуру.
- 29 Ярхла ву РАББИ гъякъсузарихъан,
аммаки ккарагувал ебхъуру гъякълуйирин.

- ³⁰ ЮкІв шад апІуру нурлу машну,
беден мягькам апІуру ужуб хабри.
- ³¹ Гьякьди гьиву тягьна ибак апІур
аькьюл айидарикан сар ву.
- ³² Насигьятар тина апІуб – жвуваз зарар хуб,
хъа тахсарар ибак апІуб – фагьум гьадабгьуб.
- ³³ РАББИЙИХЪАН гучІ хъайивали
аькьюл хуру,
сифте – фурс ктрувал,
хъасин – адлувал гьафиб ву.

16 ¹Инсандин юкІвну метлебар дюзмиш
апІуру,
хъа варибдиз жаваб РАББИЙИХЪАН гьюру.

- ² Гьарсари чан жилгъа марццибси
гьисаб апІуру,
амма инсанарин гьянар РАББИЙИ
ахтармиш апІуру.
- ³ Жвуван ляхнар РАББИЙИН ихтиярназ тув,
ва тамам хьиди яв фикрар.
- ⁴ РАББИЙИ гьарсаб шейъ чан метлеб ади
арайиз дубхна.

- Гъякъсузринра йишв бала алабхъру йигъан
аьгъю хьибди.
- ⁵ Фурслу юкІв хяви ву РАББИЙИЗ –
фу гъаІишра,
жазайиккан хьибдар ккудучІвуз.
- ⁶ Гъякъну ва рягъми тахсирнаккан ккадауру,
РАББИЙИХЪАН вуйи гучІну
бала гъадапІуру.
- ⁷ Инсандин жилгъйир РАББИЙИЗ вуш
къабулди,
Дугъу дугъахъди душмнарра албагиди.
- ⁸ Гъякъвалиинди гъазанмиш гъапІу
цІибра ужу ву,
къанунсузди гъазанмиш гъапІу
аьхю хайиртІан.
- ⁹ Инсанди чан жилгъа ктабгъуру,
амма ликариз рякъ РАББИЙИ улупуру.
- ¹⁰ Паччагъди заьлан дуфнайи гаф кІури шулу,
дугъан ушвни дюзвал дацІабкну ккундар.
- ¹¹ Терезарин дугъривал РАББИЙИХЪАН ву,
дюзди ебцувалра РАББИЙИХЪАН ву.

- 12 Хяви ву паччгъариз гъякъсуз тІулар,
фицики гъякъвалиинди тахт
тасдикъ апІура.
- 13 Къабул ву паччгъариз гъякълу ушвар,
дюзди кІурур ву дурариз ккунир.
- 14 Паччагъдин хъял, аъжалин малайик
гъисаб ву,
хъа аькъюл айири, думу яваш алаиди.
- 15 Паччагъдин ачухъ машнаъ уьмур а,
дугъан гъянивал хъадухран мархъсиб ву.
- 16 Аьгъювалар уч апІуб ужу ву,
багъа гъизилтІан,
фагъум гъадабгъуб ужу ву, марцци арстІан.
- 17 Дугърийирин рякъ писвалихъан ярхла хъа:
жилгъайиан ададахъури уьмур уьбхиди.
- 18 Фурслували чІуруб хуру,
хъа заанди улупували ахъуз гъитру.
- 19 Пай дурубкъдарихъди фурс ктарди
яшамиш хъуб ужу ву,
фурслударихъди тІараш гъапІуб пай
апІури шайиз.

- 20 Фикир апІруриз бихъиди уж'вал,
РАББИЙИК миж кайириз хъибди
хушбахтвал.
- 21 КІваъ аькъюл айир фагъмиинди адлу ву,
дугъан ширин гафар хъугъ'вал
хрудар шулу.
- 22 Фикир апІувал – уьмрин булагъ,
хъа ахмакъриз жаза – чан ахмакъвал.
- 23 Аькъюл айирин фагъми, гафар агиди,
ва чан улхбариз къувват тувди.
- 24 Кбалгру гафар – йиччвси,
кІваз ширин, жандиз дарман.
- 25 Саспи рякъяр дишдар вуди гъигъри шулу,
хъа аьхирна-аьхир аьжалихъна гъахуру.
- 26 Лихурайири чаз энгелвал тувидар
эгер чаз гашди аш.
- 27 Пис касди чІуруб ккабалгура,
дугъан гафар бец апІру цІа ву.
- 28 Къаст айирин урзруб футна,
хъа футнайин ляхин дустар апІуб душман.

- ²⁹ Инсафсузри адми алдатмиш апІуру
ва думу чІуру жилгъайиъди хъчІюрхюру.
- ³⁰ Улариинди кучІлин ишарйир апІури чІуруб
апІуз къаст апІура;
хъа кІвантІариинди ишарйир апІури пис
ляхнар апІура.
- ³¹ Лизи кІул – акв туврайи таж:
гъякълу жилгъайиъ хъувалин лишан.
- ³² Сабур зина ву гужлирин къувваттІан,
учв гурдаъ дисрур гужлир ву шагърар
мютІюгъ апІуртІан.
- ³³ Тупут ипри шулу,
уву фициб адабгъиш думу РАББИЙИХЪАН ву.

17 ¹ Мясляаѣт айишваѣ гъицибкъу къаѣІ ужу ву,
бегъем ипІруб ади гъалмагъал айи халтІан.

- ² Фикирлу лукІраз чан агъайин лайикъ дару
балин зиин гъюкум хъибди
ва думу балин чвйирихъди сабси думу
лукІразра ирснакан пай тувди.
- ³ Арс ебѣбан бадали – баттил лазим ву,
гъизил ебѣбан бадали – жадан,

- хъа юкІвариз – РАББИЙИХЪАН
ахтармиш'валар.
- ⁴ Писур, иблис улхбарихъ хъпехъури шулу,
чІуру къастар айирин гафариз кучІляхира
иб тувру.
- ⁵ Касибрик кялхъури беябур апІура думу
халкъ ГъапІур,
ккутІурччвидар жазайиккан чІурубдиин
шад шлур.
- ⁶ Яшлуйириз таж – бицІидарин бицІидар,
хъа баярин ад – дурарин абйир.
- ⁷ Важиблу гафар авамриз лайикъ дар,
хъа заан касдиз – кучІлин улхбар.
- ⁸ Тувруриз дашбаш, думу тІилисим кайи
гъванси гъибгъру:
наанди ккундуш илтІикІ – варишвариъ хайир.
- ⁹ Масанвалихъ хъчІарккруриз кІваълан
гъархру гиран,
хъа писвал кІваин апІурин дургру дуст.
- ¹⁰ Гъавриъ шлуриз чан тахсир улупуб,
абдлик варж гъурдтІан ижмиди кабхъди.

- 11 Писур анжагъ гъярхъуваларихъна шулу ял,
ва малайикра дугъахъна гъаъди яман.
- 12 Бякъйир гъудургу швеъ алабхъуб ужу ву,
гъизгъин ахмакъвал ади абдал алахъайиз!
- 13 Гъянивализ писвалиинди жаваб тувруин
хулхъан писвал хътабкидар.
- 14 Гъюжатарин эвел гъутубччвуз ккайи дагриан
гъябгъюрайи шидси ккебгъру,
гъавриъ ахъ, гъярхъувалар ккергъайиз.
- 15 Писуриз «Яв тахсир дар» пуб ва тахсир
ктрурик тахсир кипуб –
мура, тмура РАББИЙИЗ хяви ву.
- 16 Гъаз ву абдлин пул,
эгер аькьюл пулихъ гъадабгъуз
шлуб дарш?
- 17 Масанвал дустран – вари вахтариз,
чвера бабкан духъна,
чвуччвухъди бала пай апІуз.
- 18 Фикирсузри жарарин буржар чайна
гъадагъуз гаф тувру,
гъялак шулу жарарихъанди жаваб тувуз.

- 19 Гъярхъувалар ккунириз ккунду чІурубра,
учв заанди улупрур заансина ктахъидира
вуда.
- 20 КучІлин кІваз гъяниб рябкъидар,
кучІлин мелзну балайихъан уърхидар.
- 21 Аькъвлин ками веледди абайиз-бабаз дерд хуру,
жвуван балин авамваликан рази хъидарва.
- 22 Шадвал кІваин – ужубтІан ужуб дарман ву,
хъа гъагънакк ккайи рюгъну, беден ебццуру.
- 23 Гъякъсузри жиниди дашбаш бисуру
ва гъякъ суд дугъри дару суддиз илтІибкІуру.
- 24 Фагъумлу рябкъюб аькъвлихъинди илбицна,
абдлин лигуб жилин вари пІипІаризди
гъапІна.
- 25 Абдал бай – дерд ву адашдиз
ва кьуткълишин дадайиз.
- 26 Пис ляхин ву – тахсир ктрурикан ктабгъуб,
лайикъсузвал ву – гъюрматлу касдиз йивуб.
- 27 Гъавриъ айир гафариъ ихтиятур ву,
фикир хъайир сабурлу ву.

²⁸Ахмакъ ккебехъиди — думу аькъюл айир ву пиди,
дугъу чан ушв илибкиди — хиял хъибди,
фагъумлур ву кІури.

18¹Адмийрихъан жаради яшамиш шулайири
чаз ккуниб апІура,
тувру насигъятар гъадаури тина.

²Абдлиз фикир апІуб къабулди дар,
ккунду дугъаз фикриинди фурс апІуз.

³Писвалихъан гъибди даккнишин,
хъа намус ктравалихъан гъибди аьйиб.

⁴Адмийин гафар — дерин штар,
булагъ аькъвлин — ебчурайи шид.

⁵Суддиъ писуриз кюмек апІуб
вая гъякълури дюз суд дарапІуб пис ляхин ву.

⁶Абдлин мелзну гъюжатариз адапІиди,
дугъан мучІмучІи йивбарихъ хъаьди.

⁷Улхбарихъ абдлин — чан аьжал,
чав ахърушв — чан ушв.

⁸Футнакрин улхбар иццишинси ву,
ва адмийири дурар итІури шулу.

- ⁹ Тагъруди лихрур
дабгърурик гьисаб ву.
- ¹⁰ РАББИЙИН ччвур — зурба чІвурд:
гьякълур душаваъ гьитІикІиди ва
хьибдар дисуз.
- ¹¹ Девлетлуйиз девлет гъаласи ву,
дугъаз думу учв уърхру ижми
цалси гьибгъру.
- ¹² Жвув заанди улупрур ктахъиди,
хъа фурс ктрур адлу хъиди.
- ¹³ ГъубкІну хъпехъайиз жаваб тувуб —
— анжагъ ахмакъвална айибтІан дар.
- ¹⁴ Жвуван ижми рюгъну ккабгъди уъзур,
хъа фици хьибди, рюгъ дьубгънаш?
- ¹⁵ Фикирлуйин юкІву аьгъювалар уч апІура,
аькьюл айидарин ибари аьгъювалар агура.
- ¹⁶ Руш'ватну ачмиш апІиди жилгъа
ва абцци рякъ гьюкум айидарихъна.
- ¹⁷ Суддиз сарпирди илтІикІур гьякъ ву —
тмунур гьюжатнаъ учІвайиз.

- 18 Тпутди гьожатар дерккру
ва гьярхьнайи кьувватлу касар
мясляабтназ хуру.
- 19 Гиран дубхьнайи гьардаш ижмиди
дийибгьнайи гьалайик гьисаб ву,
хъа гьалмагьал хьяркьнайи урнарик
гьисаб ву.
- 20 Инсандин уьмур чав гьапи гафарилан
асиллу шулу:
мелзнииинди гьазанмиш гьапибди
яшамиш хьуз гьитру.
- 21 Уьмурна аьжал – мелзнан гьюкмиъ а,
ва мелзнан дустру мелзнан йимиш
ипиди.
- 22 Хпир гьидихьуриз – хазна дибихьна
ва РАББИ дицириин разиди шулу.
- 23 Касибрин гафариъ миннатвал а,
деветлуйин жавабнаъ гьагьивал а.
- 24 Гизаф дустар хьайириз рягьятди шулдар,
вушра саспиган сар дустран ккунивал
багьри чвуччвунтІан ижмиб шулу.

19¹ Марциди яшамиш шулайи касибди ужу ву,
 кучІлин гафар мелзнийн алди,
 абдалди хъайиз.

² Аьгъювалар адарди ужу даршул:
 гъялак ликар хъарсну алдакиди.

³ Ахмакъвали инсандин уьмур чІур апІуру,
 хъа гъаддин тахсир дугъу РАББИЙИИН
 илипуру.

⁴ Девлетну дустарин къадар артухъ апІуру,
 касибвали дустарихъан гъадахъуз гъитру.

⁵ Жазайихъан гьергидар кучІлин шагъид,
 кучІал нефес деебтрур ккутІурччвидар.

⁶ Гизафдар гъюкумдариккан ккидицури шулу,
 ва пешкешар апІурурихъди варди дуствал
 апІуру.

⁷ Касибур гъардшаризра кмиди даккунди ву,
 дустарра дугъхъан ярхлаанси гъягъюру:
 гъялакди ву думу гаф капІуз,
 хъа дустарин шил имдар!

⁸ Абгура фагъум ужуб ккунири:
 гъадабгъиди уж'вал аькъюл уьбхури.

- ⁹ Жазайихъан гьергидар кучІлин шагьид,
кучІлиинди хътабгъурайир ил йикІиди.
- ¹⁰ Абдлиз девлетлу уьмур лайикъ дар,
хъа лукІру ахъюдариин гьюкум
дапІну ккундар.
- ¹¹ Фикирлуйи чаз хъял гъюз гьибтдар,
гирнарилан хил алдабгъувал ву зурбавал.
- ¹² Паччагъдин хъял асландин
ккярябгъювалсиб ву,
хъа паччагъдин масанвал
укІин али чигсиб ву.
- ¹³ Абдал бай адашдиз бедбахтвал ву,
хъа улхру хпир литІнар гъюру
гъваик гъисаб ву.
- ¹⁴ Хал ва девлет — абйириланмина вуйи ирс,
хъа фагъумлу хпир —
РАББИЙИХЪАН бахшанд.
- ¹⁵ Тагърур гъарган ижми нивкІуъ хъиди,
хъа лихуз даккнир гаш'валиъ ахъди.
- ¹⁶ Табшуругъ уьбхури уьбхюра уьмур,
хъа йикІиди чан рякъкан фикир дарапІрур.

- 17 Шли касибуриз тувраш,
РАББИЙИЗ буржди тувра,
хъа РАББИЙИ дугъаз къяляхъ
тутрувди гъибтдар.
- 18 Бализ тербия тув, къан шайиз,
лиг, дугъан аъжалин тахсиркар махъан.
- 19 Гъит гъадабтІри жаза хъял кубчІвруриз,
дугъаз хил хъибтиш, хъибди айибтІан пис.
- 20 Хъебехъ теклифнахъ, къабул апІин насигъят,
аькъюл артухъ хъибдияв, яшар хъпахъ.
- 21 Гизаф къастар а инсандин кІваъ,
тамам хъибди РАББИЙИ гъял гъапуб.
- 22 Инсандиъ вафалувал ади ккунду:
кучІляхтІан касиб вуди ужу ву.
- 23 РАББИЙИХЪАН вуйи гучІ хъайивали
уъмрихъна хура:
дидихъди ацІнайир архаинди ахура,
дугъ'ин улубкъидар бала.
- 24 Темплиз чан гъабраан ипІруб
чан ушвнихъна гъабхузра
тІагъруди шулу.

- 25 Ягьсузриз жаза гьадабтIара — авамар
 фикрихъна гъиди,
 фагьумлуйиз хъжаргъарва — думу яв илмин
 гъавриъ ахъди.
- 26 Адашдиз хътIурччвру,
 дада утIуккру бализ — нач ва аьйиб!
- 27 Жан бай, насигъятарихъ хъпехъури даршиш,
 увуз аьгъюбра гъархдивуз кIваълан.
- 28 Лазим дару шагъид дюз суддик
 кялхъри шулу,
 къанун чIюбгъюб гъякъсузариз
 хурагнак гъисаб ву.
- 29 Ягьсуз ккутIурччвидаар суддиккан,
 хъа абдлин йирфар — йивбариккан.

20¹ Чяхри аьлхъюз гъитру,
 ичкийи гъярхъуз гъитру,
 дурариин аьшкъламиш гъашириз,
 аькъюл шлуб дар.

- 2 Паччагъдин яман хъял асландин
 ккярябгъюбсиб ву,
 думу жвув'ина хуб —
 жвуву жвуваз апIурайи гуннагъ ву.

- ³ Гьютатарихъан ярхла вуйириз — гьюрмат,
гьарсар ахмакъри апІуру гьалмагъалихъна
гьяракат.
- ⁴ Темпли хутІил вахтнииинди хътабкдар,
гьаддиз иган апІру вахтна дугъаз
фукІара бихъдар.
- ⁵ Инсандин ниятар дерин гьуйдин штар ву,
фагъумлуйихъан дид'ан хьибди адабціуз.
- ⁶ Гизафдари чпин вафалуваликан гьарай ипру,
аммаки дицир инсан дихъуйкІан яраб?
- ⁷ Гьякълур ктраціди яшамиш шулу,
гьацирин наслар, хушбахтаварар ву!
- ⁸ Паччагъ тахтнииин суд апІуз деиган,
дугъан саб лигбу микІлахъ гьипди писвал.
- ⁹ Шли пиди: «Адариз кІваъ харживал,
йиз гунгъихъан узу марцц гьахъунза?»
- ¹⁰ Алвер апІруган, кучІлин гирйирна метрйир —
му вари РАББИЙІЗ хявишин ву.
- ¹¹ Биціирра кмиди агъю шулу ляхнариинди:
марццидар вуш, дюзидар вуш дугъан ляхнар.

- ¹² Ебхъру иб, рябкъру ул –
мура, тмура яратмиш дапІна РАББИЙИ.
- ¹³ Ккундувуз ахуз – алабхъидивуин касибвал;
ул иливидарва – ипІидива ацІайиз.
- ¹⁴ «Башаккадру мутму ву!» –
гъадабгърури кІуру,
ва цІиб гъудучІвайизра, тяриф апІуз хъюгъру.
- ¹⁵ Ал дюн'яйиин гъизил, ал жавагъир гъванар,
аммаки гъарсабдикан агъю мелз –
хъана багъа ву.
- ¹⁶ Чаз агъдру касдин буржарихъанди гаф
туврурин палатра тадабгъиди,
Жарарин хъпирихъди гъахъиризра
гъациб хъибди.
- ¹⁷ Алдатмиш дапІну гъибису уъл меэлди шулу,
аммаки ушвниъ думу гъумраз илтІибкІиди.
- ¹⁸ Яв апІуз ккайи ляхнар жарадарихъди
гъял апІуз кІваълан магъархан;
дяви гъабхуради, хъебехъ теклифарихъ.
- ¹⁹ Футнийир даргърури сирарра масу тувди,
гъаци вуйиган, лагълагъчийин тай махъан.

- 20 Адашдизна дадайиз агърар апІрурин
кутІубшвиди лампа яман мучІушнаъ.
- 21 Сифте рягъятди ккубкъу девлетну
хъасин ужувлахъна дархур.
- 22 МакІан: «ГъапІу чІуруб алдабгъидиза!»
Хъугъвал апІин РАББИЙИИН,
ва Дугъу уърхидиву.
- 23 Ариш-веришдиъ кучІал апІуб
РАББИЙИИЗ хяви ву,
дюз дару терезар пис ляхин ву.
- 24 РАББИЙИИ аъра адми рякъюъ,
гъаддиз саризра аьгъдар чаз
закур фу шулуш.
- 25 Инсандиз гъялкъя — гъялакди гъапІу ху,
ясана РАББИЙИИЗ фикир дарапІди
туву гаф.
- 26 Аькъюл айи паччагъди, микІлахъ гъахъди
гъякъсузар,
дурарилантина гъахиди гад апІру гадар.
- 27 Инсандиъ рюгъ — РАББИЙИИН лампа ву,
айтІантинара вари рябкъюз гъитру.

- ²⁸ Гьякъну ва рягъми уърхюра паччагъ,
дугъривалиинди мюгъкам апІура тахт.
- ²⁹ Жигъилар къувватну уткан апІура,
къабидар лизишну кбалгура.
- ³⁰ Инсан писвалихъан чак куркІу зийнари
марцц апІура,
гъурччурин хасият къайдайиз гъюра.

21 ¹ Паччагъдин юкІв а хилиъ РАББИЙИН,
архнаъ шидси,
илтІикІиди думу РАББИЙИ ккунишвахъинди.

² Чан фикриинди, инсан гъарган дюз ву,
аммаки РАББИЙИ ахтармиш апІуру юкІвар.

³ Гьякъди ва дюзди апІрур къабулди ву
РАББИЙИЗ,
гъурбнар апІурайиртІан.

⁴ Жвув заанди рякъюб ва фурслу юкІв
гьякъсузариз лампаси ву – му ву гуннагъ.

⁵ Бин ккади ва мюгъкамди апІрубди
бул бегъер хуру,
хъа гьяляквали арайиз гъюрубра
гъюз гъибтдар.

- 6 КучІлиинди девлетар уч апІрур
ичІивалихъ хъергна,
диш духъна аъжалихъна.
- 7 Гъякъсузарин писвалари чиб йихиди:
фицики дурар дюзвалихъан гьудучІвна.
- 8 Тахсир кайидарин жилгъа биржури гъябгъюра,
хъа тахсир ктрударин ляхнар дишди
гъягъюра.
- 9 Шюмгъларихъ яшамиш хъуб ужу ву,
улхру хпирихъди ужагъ пай апІайиз.
- 10 Гъякъсузур дахаргна писвалихъ,
жарарра гъяйиф апІидар.
- 11 Ягъсузриз жаза адабтІара –
дюзенйир фикирлу хъиди,
аькъюл айир насигъятнахъ хъаь –
дугъан аьгъювалар за хъиди.
- 12 Гъякълуриз гъякъсузарин хуларий шулайи
ляхнар рякъюра
ва дугъу дурариз жаза тувруси апІиди.
- 13 Касибарин дихар ерхъруган,
ибарий тІубар урччврури,

- саб ражари чавра гъарай ипди,
амма дугъаз жаваб туврур хьидар.
- ¹⁴ Жини пешкеши хъял ккядябхъиди,
гъятІнихъ хъайи дашбаши пис
гъызгъинвал дебккди.
- ¹⁵ Дюзвал удубчІвурӯ кІулиз –
гъякълур шад хъуз ва писур гукІни хъуз.
- ¹⁶ Фуж удучІвнаш жилгъайиан фагъмин,
анжагъ гъачІидарин паччагълугъдиъ
архаин хъиди.
- ¹⁷ Шадлугъар ккунирихъ касибвал хъа,
чяхирна машкварар ккунир
деветлу хьидар.
- ¹⁸ Гъякълуйиз ккилибгурайи балайикк
ккахъди гъякъсуз,
дугъри касдиз ккилибгурайи
бедбахтвалиъ ахъди хаинкар.
- ¹⁹ ИчІи чюлиъ яшамиш хъуб ужу ву,
ушв хъадру ва гъярхъру хпирихъдитІан.
- ²⁰ КкудукІидар аькъюл айирин багъа шей'ар,
хъа абдли думу вари кчвубхиди.

- 21 Гъякьвалихъна вафалувалихъ хъчІаккруриз,
бихъиди уьмурра, гъякьвалра, гьюрматра.
- 22 Аькьюл айири кьувватлуйирин шагьур
мютЮгъ апІиди,
дурарин умуд кайи гъала ккидипиди.
- 23 Артухъ мелз дирибшврури
жвув балйирихъан уърхиди.
- 24 Гъяясузрин ва фурслурин ччвур «ягъсуз» ву,
дугъан гъяясузвалин аьхир айиб дар.
- 25 Темплин тямгъяр гизафдар ву,
хъа лихуз даккнивали думу йикІура,
26 йигълан йигъаз дугъаз артухъ ккун шула,
хъа гъякълури ужуб тувра гъайиф дарапІди.
- 27 Гъякьсузарихъан вуйи гъурбнар хявишин ву,
чІуру къаст ади апІурайи гъурбнар,
хъа аьхю хявишин ву.
- 28 КучІлин шагьид йикІиди,
хъа аьхиримжи гаф дугъри
шагьидринуб хьибди.
- 29 Гъякьсузри чан маш дебккру вари аьгъюриси,
хъа дюзир ижмиди гъягъюру чан жилгъайиъди.

³⁰ Аькьюлра, фагьумра, аьндарвалра –
фукIара дар РАББИЙИН улихь.

³¹ Гьязур апIури шулу дявдиз гьяйван,
аммаки гьалибвал – РАББИЙИХЪАН.

22 ¹ Гьюрматлу ччвур артухь ву девлеттIан,
инсанарин ккунивал зина ву
гьизилна арстIан.

² Девлетлуна касиб сатIиди дийигьиди,
фицики кьюридра халкъ гьапIну РАББИЙИ.

³ Фикирлуйиз харжиб гьябкъиш –
кIул ккадабгьиди,
хъа авамар дидихьна диш дапIну гьягьиди –
хъасин хьиди чиб швумал.

⁴ РАББИЙИХЪАН вуйи гучI'вална фурс
ктрувалин кьяляхьди,
девлетра, гьюрматра, уьмурра хъа.

⁵ Писурин жилгьайиь – зазарна чулар,
уьмрин кьадри кайир дина гьягьидар.

⁶ Хъаь жигьил дугьри рякьюхь –
кьаби гьахьиганра,
думу душвхъан хътакидар.

- 7 Девлетлуйи ахювал апура касибариин,
буржнакк ккайирра лукI ву –
чав гьибисурин.
- 8 Гьякьсузвал убзурайири ккадабциди бала,
ва дугъан гьюкмин гьибди ахир.
- 9 Ужувлакк кка гьяни юкIв айир,
касибрихъди уъл пай апурур.
- 10 ГьутIуркк ягьсуз – гьудубчициди элегуб,
хьтIарцциди гьюжатарна люкънар.
- 11 КIван марццивал ккунир ва чан апуру
гафнаъра хуш вуйир
паччагьдизра хьиди багахь.
- 12 РАББИЙИН улмикк кка гьякьвал,
хаинкрин гафар Дугъу батIул апициди.
- 13 Темпли кIуру: «Икриъ аслан а!
Узу хул'ан удучIвиш – сарун гьачIи».
- 14 Жарарин хпирин уччву гафар – дерин ичи,
РАББИЙИН хьюлакк ккайир ахъди душваъ.
- 15 Жигъилин кIулиъ ахмакьвал аш,
удубчициди думу, чIвякьи тIул кубкIиган.

¹⁶ Хайир бадали касиб гъагънакк ккитуб
 вая девлетлуйиз мутму тувуб –
 му заралтІан дар.

Акъюл айирин сумчІур мисал

- ¹⁷ Иб хъив,
 хъебехъ гафарихъ акъюл айидарин,
 фикир тув, йиз насигъатариз:
- ¹⁸ ширинди ву уърхюз му гафар кІваъ,
 гъит ишри дурар гъарган яв мелзнииин;
- ¹⁹ РАББИЙИИН хъугъвал алди хъуз,
 узу увуз гъи дурарикан кІураза.
- ²⁰ Узу увуз гъидикІунза сумчІур мисал –
 дихъидивуз дурариъ ужуб гафна аъгъювалар:
- ²¹ уву дургъбан бадали гъакъвалин гафар,
 шлуганси увхъан, яв ахъюдариз тувуз
 жавабар.
- ²² Касиб касдинуб матадабгъан,
 думу касиб ву кІури,
 аързйириз лигру судариъ пай
 дурубкъуриз гиран макадапІан,
- ²³ фицики РАББИЙИ уьбхиди дурарин тереф,
 уву касибуриноуб тадабгъунва – гъаддиз
 Раббийи яв уьмурра тадабгъиди.
- ²⁴ Хъял гъюрурихъди дуствал мапІан,
 хъял кубчІврурихъди лицури махъан,

- 25 дуларин шилнаџди гъушиш,
яв увуз уву ккиврава чулар.
- 26 Гъялак махъан жарарин буржарихъанди
гаф тувуз,
дулар кІул'ина магдадагъан:
- 27 дулар кдирчуз ужуб адарди гъабшиш,
ахинра кмиди тадабгъидивухъан!
- 28 ХутІлин кюгъне лишан тинаси мапІан,
абйири дивнайи.
- 29 Гъяркъюнвуз инсан, ляхнин усад?
Думу паччгъарин гъуллугънаџ а,
аскандарин — ваџ.

- 23** 1 Гъюкумдрихъди устлихъ деиган,
дикъатниинди лиг,
яв улихъ фу хъаш;
- 2 гарІал ккив яв гардандикк,
ктисуз шулдарш.
- 3 Дугъан ицишнарехъ тямгъ михъипан,
думу ипІруб алдатмиш апІруб ву.
- 4 Девлет гъазанмиш апІурза кІури яманди
бизар махъан,
агъю йибхъ фила дийигъуруш;
- 5 чав рябкъайиз, думу гъубшну:

люкъран хлинцар диди чак кивну,
завариз думу гъитИбху.

⁶ Къискъис инсандихъди мипІан,
дугъан ицишнарехъ тямгъ миxъипан;

⁷ дицдари гъисаб апІура,
уву ипІураш фукъан.

Увуз пици: «Буюр, ипІин, убхъ»,
хъа юкІв увухъди хътар дугъан,

⁸ хътІюбкъю къацІ идибчидияв,
гъяни гафар дав хъидияв.

⁹ Абдлиз фукІа макІан –
фикирлу гафниин думу аълхъидитІан дар.

¹⁰ ХутІлин кюгъне лишан тинаси мапІан,
йтимарин хутІил мибисан;

¹¹ фицики дурариз къудратлу гъайгъу Зигрур а,
Гъадгъу уьбхиди, увуз къаршуди,
дурарин тереф.

¹² ЮкІв аьгъювалари абцІ,
ибра ужуб гафнахъ хъив.

¹³ Мигъитан бализ тербия тутрувди,
саб-къюб алдатну кІури, думу йикІидар.

¹⁴ Бай тІулихъди урчварва –
аъжалихъан уърхярва.

- 15 Жан бай, эгер яв кІваъ аькьюл аш —
йиз кІваъра хьибди шадвал,
- 16 йиз жан шадвали гьадабгъиди,
эгер уву кІури гьабшиш дугъриди.
- 17 Гъит яв юкІв гуннагъкрариин бахил
дарибшри,
гъит гьаммишан РАББИЙИХЪАН
гучІ кади ибшри,
- 18 фицики гьюзимбуб улубкъиди,
ва яв умуд дубгидар.
- 19 Хъебехъ, жан бай, аькьюл айир йихъ,
яв юкІв дугъри жилгъайиъ тІапІ.
- 20 Махъан чяхриъ ул айидарихъди,
гьял апІуз даршлубкъан йикк
ипІрударихъди,
- 21 фицики пиянискана уъж касиб хьиди,
хъа тІагърували биркаригъян гьидиржидиву.
- 22 Хъебехъ адашдихъ, уву гъахи,
хъа къаби гъахьи дада ул'ан миидитан.
- 23 Гъякъвал гъазанмиш апІин,
думу фтихъкІа масу мутуван —
аькьюлра, тербияра, фагъумра.
- 24 Гъякълурун адашди шадвалин гъарай ипна,
аькьюл айи бай гъапІур шадваликан
ктІарццурадар.

- 25 Шад ишри яв адашна дада,
шадвалин гъарай ипри яв дадайи!
- 26 Жан бай! Узухъинди илтГибкІ яв юкІв,
лиг йиз жилгъйиризди.
- 27 Лицру дишагъли дерин ичІак гъисаб ву,
жарарин хпир – ккуру гъуйи,
- 28 думу дишагъли ккеънайи тІафлик гъисаб ву,
артухъ апІура нягъякъваларин къадар.
- 29 Шлин ву му гъарйир-чІигъар?
Шлин ву му гъюжатарна аързар?
Шлин ву укІушнар, наънан вуш
хабар адрудар?
Шлин улар уъру духъна?
- 30 Чяхрихъ йигъар адаърударин,
кефлу апІру чяхрар агрударин.
- 31 Милиган чяхриз фици думу уъруб вуш ва
захраъ дидин гарграр фици утІурччвуреш,
хъа фици рягъятди убхъруб вуш!
- 32 Хъасин битІруси диди къацІ йивиди,
агъу кайи битІруси диди агъу убзди;
- 33 хъа лигидива жарадарин хпариз,
ва чІуру хиялар гъиди фагъмиз;
- 34 гъюлин къял'ин дахънайиси гъибгъдивуз,
елкандин кІакІниин даахнайиси хъибдивуз.
- 35 «Гъивнийи узуз, – пидива, –
хъа гъивубсира гъабхъундарзуз,

гъурччвнийи — хъа кабхъундайзук;
 хъа даахну хъиргиган,
 хъана хъюгъдиза йиз хъайибдихъ».

24¹ Пис инсанариин бахил махъан,
 дурарикан сар хъуз махъачІарккан,
² инсафсуз ляхнар а дурарин фикрарихъ,
 шлиз-вуш бала гъязур апІура дурарин
 ушвари.

³ Аькъвли тикмиш апІура хал,
 душваъ фагъми мюгъкам апІура тухмар,
⁴ хъа аьгъюваларира абцІра ужагъ
 багъа ва тухъ шей'арихъди.

⁵ Аькъюл айир къувватлу ву,
 гъурдаъ аьгъювалар айир къудратлу ву.
⁶ Дяви гъабхури, хъебехъ теклифарихъ:
 насигъят туврудар гизаф айишваъ
 гъалибвал а.

⁷ Ахмакъриз аькъюл рубкъруб дар,
 гимихъ дугъхъан ушв абццуз хъибдар.

⁸ ЧІуруб ккабалгруриз
 фендигар пиди.

⁹ Ахмакърин ниятар ву гуннагъ,
 ягъсузра инсанариз ву хяви.

- ¹⁰ Эгер яв рюгь бала гъядябхъю йигъан
гъюбгъиш —
дугъридан яв рюгь зяифуб вуяв.
- ¹¹ Аъжал гъадабтІнайидар ккадаъ!
ЙикІуз гъадагънайидар уърх!
- ¹² Пидива: «Учуз аьгъдайчуз дидкан!»
Аммаки юкІвар ахтармиш
АпІруриз хабар а,
вари аьгъя яв уъмрин Гъаравлиз —
Дугъу гъардиз, чаз лигну тувди.
- ¹³ Йиччв ипІин, йиз бай, думу ужуб ву,
фицики йиччв яв ушвниз меэлди ву.
- ¹⁴ Гъациб ву аькьюлра яв гъяназ,
гъибихънуш думу увуз — авуз гележег,
ва яв умударра гъюдучІвидар.
- ¹⁵ Гъякълуйин хуларихъ гъякъсузси меккеан,
дугъан ужагъ мапІан тІараш:
- ¹⁶ гъякълур ургубан алдакиди,
амма гъудужвиди,
хъа гъякъсузар ахъди ва хъибди
бала дурариз!
- ¹⁷ Алдакнийин яв душман — шад махъан,
хъарснийин — гъит шад гъарай адрабхъри
яв кІваъ,

¹⁸ дарди гъабшиш, рябкъиди РАББИЙИЗ,
гъисаб апИиди думу, писвалси,
ва Чан хъял яв душмнилан алдабгъидар.

¹⁹ Писдарикан хъял мапІан,
гъякъсузариин бахил махъан,
²⁰ фицики писвалихъ гележег хътар,
гъякъсузарин ктІубшвиди лампа.

²¹ РАББИЙИХЪАН ва паччагъдихъан
гучІ апІин, жан бай,
гъюкмиз къаршу гъедергрударихъан
гъирагъ йив,

²² фицики бала гъибди дурарихъна хабарсузди:
гъавриъ ана, фициб гъял РАББИЙИНА
паччагъди дурариин алапІуруш?

Аькьюл айидарин жара мисалар

²³ Магъа аькьюл айидарин жара гафар.

Шлин-вуш тереф бисру суд —
ужуб ляхин дар;

²⁴ шли гъякъсузриз:
«Яв тахсир дар» гъапиш —
агънакк кка халкъарин,
нигъ дапІна миллетари.

²⁵ Гъацдариз жаза туврудариз бахт хъибди,
ужувлар дурариин алахъиди.

- 26 Дугъри жаваб —
мак апІбак гъисаб ву.
- 27 Сифте икир ккабалг,
хъюгъ яв хутІлихъ,
ва хъасин увуз див хал.
- 28 Жарарикан мапІан кучІлин шагъидвал —
гъит дарибшри яв кІвантІариин кучІал.
- 29 «Дугъу узуз гъапІнуш, узура дугъаз
гъаци апІидиза!
Алдабгъидиза дугълан хъял!» —
гъамци макІан.
- 30 Сабан гъярайза хутІлихъантина темплин,
тІумтІин багъдихъантина
фикирсуз эйсийин,
- 31 гъаци магъа: гъар йишваъ
ахъю дубхъна заз,
варишвар ацІна чІуру укІари,
дарабгъна гъвандин арчил.
- 32 Гъилигунза, фикир гъапІунза,
магъа узуз фу гъябкънуш
ва гъаври гъахъиза:
- 33 хъана цІиб ахарва, улар мани апІарва,
хил хлиин иливну хъана дусарва —
- 34 ва гъибди увухъна касибвал, тІафалси,
аъжувал гъибди тІарашчиси.

Сулеймандин мисаларин кьубни гьварч

25¹Магъа Сулеймандин жара мисалар, Ягъудияйин паччагъ Езекияйин гьуллугъчйири гьюрхдар.

²Адлу ву Заанур, сир гьитИибкІнайир;
адлу ву паччагъ, сирин гьавриъ гьашир.

³Заварин аьршар, жилин деринвал
ва паччагъдин юкІв гьавриъ ахъуз шлудар дар.

⁴Арс марцц апІин,
хъа кадапІиди устайи зах;
⁵паччагъди уларихъан гьякъсузур марцц апІин,
хъа гьякълували тахт апІиди ликриин.

⁶Паччагъдин улихъ жвув гьюрматлурси
муулупан,
везирарихъди саб цІарнаъ мидийигъан;

⁷«За йихъ зинаси», увуз пуб ужу ву,
аьхюдарин улихъ уву асккан апІайиз.

Яв улариз гьябкъюб,
⁸гьялак махъан суддиз адабгъуз;
хъа гьапІдива, жарари яв тахсрарра улупган?

⁹Суддиъ уву сарихъди яв ляхин гьабхурайиган,
жарарин сир ачмиш мапІан,

- ¹⁰ хъа ктибтиш, уву беабур апІиди,
ва аыйбнаккан кІул ккадабгъуз
хъибдарвухъан.
- ¹¹ Арсран накъишниин – гъзилин вичар,
гъациб ву гаф, вахтниинди гъапиб.
- ¹² Гъзилин сиргъа, багъа гъзилин ккабхъруб,
гъациб ву аькъюл айи тягъна дикъатлу ибаз.
- ¹³ Йифун мичІлишин игнарин вахтнаъ,
гъаци ву эйсийиз мюгъкам чархачира;
тувди дугъу къувват чан агъайиз.
- ¹⁴ КІару дифарна микІ а, хъа мегъел мархъ адар,
гъаци ву пешкешар тувуз, ичІи гаф туврура.
- ¹⁵ Гизаф сабур айивали гъаври тІаъди
гъюкумдарра,
гъюдли улхуб убчІвди ижми келлейиъра.
- ¹⁶ Гъибихъунвуз йиччв – ипІин ацІайиз,
аммаки даккун шайизкъан мипІан;
- ¹⁷ мягъян дустрахъна кми-кмиди,
дарди гъабшиш, ацІди увухъди атІайиз.
- ¹⁸ Дукъмакъ, ханжал, учІру чІимир,
гъаци ву инсандиз кучІлин шагъид.

- 19 ГъутІу спплихъанси, лику ликрихъанси шлуб,
бала гъядяхъю йигъан вафасуз касдикан
шлу хайирра гъациб ву.
- 20 МичІли йигъан жарарилан палат илдибтруси,
сирке зийниин улубзруси,
гъаци ву дерднаъ айириз мяълийир апІуб.
- 21 Эгер гашди аш яв душмниз – тув дугъаз уъл,
эгер дахаргнаш – ацІ штухъди:
- 22 Гъаци начу ургиди думу,
хъа увуз пешкеш тувди РАББИЙИ.
- 23 Кафари микІлу чяхъди мархъар хуру,
футнакрин мелзну – хъял айи лигбар.
- 24 Шюмгъларихъ яшамиш хъуб ужу ву,
улхру хпирихъди ужагъ пай апІайиз.
- 25 Хабгнайи гъяназ мичІли шидси ву,
ярхлариан гъафи гъяни хабарра.
- 26 Къалу дапІнайи латси, кфир гъапІу булагъси
ву рякъ туврайи гъякълурра
гъякъсузрин улихъ.
- 27 Ужу дар йиччвухъди фун абцІуб,
вая жвуван тяриф апІуз гъитуб.

²⁸ Бару хътарди тIараш дапIнайи шагъурси
ву адмира, учв хилиъ дисуз даршулайи.

26 ¹Хъадан гъацI кялаъ йифси, игнин
гъарайнаъ мархъси,
гъаци абдалра адназ лайикъ дар.

² Жакъв гъютIубччвиди, псинчI тIибхиди,
гъаци давди гъапIу агъра гъвалхъан
гъябгъиди.

³ Гъирмаж – гъяйвниз, самбал – даждиз,
хъа чIвякъи тIул – абдлин йирфариз.

⁴ Жаваб мутуван абдлиз ахмакъвалиинди,
жвув дугъаз ухшар дархъбан бадали.

⁵ Жаваб тув абдлиз ахмакъвалиинди,
дугъаз учв акъюл айирси дархъбан бадали.

⁶ Жвуву жвуван ликар ккадатIиди ва дерд
хъгIюбкъиди,
жвуван ляхнар абдлин илирчрури.

⁷ Ликурин ликар хъахъруси,
гъаци ву мисалра абдларин мелзнин.

⁸ Гъван гатIабхъру тIурник гъван кибтIуб гъисаб ву
абдал заанди дисубра.

- ⁹ Пияниска зазрахъан хъч Ихуб гьисаб ву
абдли мисалар пубра.
- ¹⁰ Варидариз ч Гимриан йивури, зийнар
ап Іурайирик гьисаб ву,
фуж ккахъишра, абдларра кмиди,
ляхниина гьадагърур.
- ¹¹ Чан идибчубдихъна хътабкурайи хуси,
абдалра гъаци ву, чан ахмакъвалиъ
ут Іукънайи.
- ¹² Гъяркъюнвуз адми, учв аькъюл айирси
гьисаб ап Іури?
Гъацир адмийикант Іан абдликан хъа
артухъ хайир а.
- ¹³ Темпли к Іура: «Рякъ’ин аслан ал!
Вягъши гъяйванат кючйириъ либцура!»
- ¹⁴ Петлийириин ракин тубччвурайиси,
ахниъ ккидицурайи темпелра гъаци ву.
- ¹⁵ Темпли ип Іубдиъ хил убччвди,
хъа ушвнихъна гъабхайиз, эргди.
- ¹⁶ Темпли учв, фагъумлуди улхурайи ургурт Іан
зина аькъюл айирси гьисаб ап Іура.

- 17 Хуйин ибариз зигуб гьисаб ву,
фу фтикна вуш аьгью дарапІди, жарарин
гьюжатаригъ гьючІвуб.
- 18 Деллу духьнайири фици деетураш
ургурайи чІимрарна аьжал,
19 гьаци ву, жарар алдатмиш апІури,
«Зарафат вуйиз гьа!» – гьапирра.
- 20 КкудукІу гакІвлар – ктІубшву цІа,
футнакар имдар – гьяувалар сикин гьаши.
- 21 Аржларилан – ялав, гакІвларилан – цІа,
хъа футнакрин улхбарилан – гьярхьувалар.
- 22 Футнакрин улхбар иццишинси ву,
ва адмийири дурар итІури шулу.
- 23 Арс йивнайи ругдин гьабрак гьисаб ву,
хъял аьи юкІв ади, мани гафар пуб.
- 24 Душмни ширин гафар кІурашра,
дугъу чан гьянаъ чІуру къастар жин дапІна;
25 гьеле ширинуб вушра дугъан сес –
мухъугъан,
ургуб хявишин ал дугъан кІваин;
26 алдатмиш'валихъ, дугъан хъял ккепІна,
ачухъ хьибди инсанариз дугъан къаст.

27 Шли ичІ йибккураш, душваъ учв ахъди,
шли гъван биргъураш,
учв дидикк ккахъди.

28 КучІляхиз чав пуч апІурайир ккундар,
иблис мелзну гъязур апІура бала.

27¹ Закурин йигъ'инди тяриф мапІан,
увуз аьгъдарвуз фу хуруш диди.

² Гъит жарари, хъа уву ваъ,
яв тяриф апІри;
яв ваъ, хъа жарарин ушвни.

³ Гъван гъагъиб ву, гъумра пчІуб дар,
аммаки гъадрартІан хъа гъагъидар ву
ахмакърин тІулар.

⁴ Хъял инсафсузуб ву, гъизгъинвал гъурдаъ
бисуз шлуб дар,
аммаки жилирин гъанихвалин улихъ
шилхъан дийигъуз шул?

⁵ Машнаъ ачухъди кІурур
зина ву ккебехънайи дустІан.

⁶ Ккунири зиян апІуру – марцци кІваан,
душмни мак апІуру – иблисвалиан.

- ⁷ Тухъ гъахъири йиччвра
ликриккан апИди,
хъа гашди айириз къутІкълибра
меэлди гъибгъди.
- ⁸ Мукъ'ан утІубччву жакъвси,
ву инсанра багъри йишвар дирчну гъушур.
- ⁹ ЮкІв шад апІуру мялгъямарина аьтрари —
гъаци кбалгуру дустран кІваантІан вуйи
насигъят.
- ¹⁰ КІваълан магъаан я яв дустар,
я яв адашдин дустар;
балайикк ккахъган — мягъян
багахълуйирихъна:
зина ву гъунши, багахъ гъардаштІан,
ярхлаъ айи.
- ¹¹ Аькъюл ади йихъ, жан бай,
ва йиз юкІв шад апІин,
узхъанра хъибди тувуз жаваб
гиран ктапІдариз.
- ¹² Фикирлуйиз харжиб гъябкъиш — кІул
ккадабгъиди,
хъа авамар дидихъна диш дапІну гъягъиди —
хъасин хъиди чиб швумал.

- 13 Чаз абгъдру касдин буржарихъанди гаф
туврурин палатра тадабгъиди,
жарарин хъпирихъди гъахъиризра
гъациб хъибди.
- 14 Гъир хъайизра гъуншдин тярифар
вари сес идипну апІуб,
агърар апІувалик гъисаб ву.
- 15 Амси йигъан мархъси
ву улхру хпирра;
- 16 думу дерккуб микІ дебккбак гъисаб ву,
ясана гъурдаъ ччим чІюбкъювалик.
- 17 Рукъ учІру апІуру рукъу,
хъа инсандикан инсан ктаура
жара инсанари.
- 18 Тартиб апІури инжир – йимиш ипІиди,
чан агъайин гъайгъушнаъ айириз абгъю
хъибди гъюрмат.
- 19 Шид’ан маш рябкъруси,
гъаци инсандиз чан юкІвра рябкъюра
жарарин кІваъ.
- 20 АбцІруб дар гъачІидарин дюн’я –
гъаци инсандин уларра ацІрудар дар.

- 21 Баттлиъ арс ебцІруси ва жаднакк
гъизил убччвруси,
гъаци инсан ахтармиш апІуру
тярифнан гафари.
- 22 Ахмакъур къутаъ гъубччвишра
дяхнихъди сабси,
ахмакъ'вал дугъхъан жара апІуз хъибдар.
- 23 Вари яв марччар увуз са-сабди
агъюди йихъ,
жвуван сюрйирин гъайгъушнаъ йихъ;
- 24 фицики гъич саб жюрейин девлетарра
гъаммишандиз гъузрудар дар,
тажра насларихъна гъарган
гъябгъюри шулдар.
- 25 УкІ гъеебциу – аммаки магъа хъана чрушин,
дуршвна укІар хярариан;
- 26 ччилар – увуз алабхърубдиз,
мудрар – хутІлихъанди тувру къимат,
- 27 ккунибкъан цІигъран никк увуз хурагназ,
яв хизандиз ипІрубдиз
ва тухъ апІуз гъараваш дишагълийир.
- 28** 1 ФужкІа хъергнадаршра, гъякъсуз йишв'ин
кдисурдар,
хъа гъякълур, асланси,
ижмиди дийигънайир ву.

- ² Гьюкумат бикъурайиган гизаф шулу
гьюкумдрар,
хъа фикирлу ва зигимлу гьюкумдарихъди
уълке ккадабхъидар.
- ³ Аьжюзариз илзигру касиб кас,
гъурзу хутлар гъахру сел гъисаб ву.
- ⁴ Къваълан гъапнаири Къанун гъякъсузарин
тяриф аптура,
хъа думу уьбхрур дурарихъди женгнаъ а.
- ⁵ Пис инсанар гъавриъ адар дюзвалин,
РАББИ агурайидар гъавриъ ахъди дидин.
- ⁶ Марцциди яшамиш шулайи касиб кас ужуди ву,
дугъри дару девлетлутан.
- ⁷ Фикирлу бали Къанун тамам аптура,
ичи адмирихъди хъайири чан адаш
беябур аптура.
- ⁸ Буржназ пул туври гъаддилан ацрайирин
девлет
тувди касибарин гъайгъу кайириз.
- ⁹ Къанундин гафар ерхъуз даккнинрин
ккарагубра ву хявишин.

- ¹⁰ Дюз касар пис рякьюхъ хъаърур чав гъапІу
ичІазди ахъур,
хъа кацІну адруриз хъибди ужувлан пай.
- ¹¹ Девлетлуйиз учв акъюл айирси рякьюра,
хъа фикирлу касибур дугъан гъавриъ ахъди.
- ¹² Гъалиб шулу гъякълуйир –
шадвалин гъарайра абхъру;
гъякъсузар гъуллугъарихъ дерккруган,
адмийир, ачмиш даршули,
гъитІикІури шулу.
- ¹³ ГъитІибкІарва яв гуннагъ –
ужубдиз миккилиган;
кІул’ина гъадабгъарва ва тина апІарва –
хил алдабгъиди увлан.
- ¹⁴ Бахтавар ву РАББИЙІИЗ гъаммишан
гъюрмат айир,
хъа ахъди балайиъ инкар юкІв айир.
- ¹⁵ Аслан ккрябгъюрайи,
швеъ деллу дубхънайи,
гъацир ву пис гъюкумдар касиб халкъдиз.
- ¹⁶ Абдал гъюкумдри артухъди илзигури шулу,
хъа ярхи хъиди йигъар илзигуб даккнирин.

- 17 Инсан йикІбягъ гъяйир
йикІайизкъан тІиркІури хъиди,
гъит сарира дицириз кюмек дарапІри.
- 18 Марцциди яшамиш шулайириз хатІа хъибдар,
терсди гъягъюрайир чаз хабар дарди алдакиди.
- 19 Жил тартиб апІрур хъиди тухъ,
хъа фуж ичІибдихъ хъергнаш,
аъжузвал хътјубкъиди.
- 20 Варжбан ужувлакк кка инсан вафалу,
хъа девлетнахъ хъачІарккнайир жазайиккан
ккутІурччвидар.
- 21 Майил апІуб ужуб ляхин дар –
саб тики уъл бадалира инсанди
нягъякъвал апІури шулу.
- 22 Девлетлу хъуз гъялак ву тямягъкар,
хъа къяляхъди аъжузвал хъайиб аьгъдар.
- 23 Тягъна кипбаз артухъди чухсагъул пидивуз,
иблисвалин гафаризтІан.
- 24 «Дици апІбаъ гуннагъ адар», кІури,
адашна дада хътитІурайир,
тІарашчйирин ву терефкар.

²⁵ Тямягькар адмийи гъязур апІура гъяувалар,
хъа РАББИЙИИН хъугъ'вал алир ужувлаъ а.

²⁶ Жвув'интІан хъугъвал алдрур абдал ву,
хъа аькъвлин жилгъйириъди гъярайир,
уърхиди.

²⁷ Касибриз капІрайирин хътІабццидар,
хъа касибвал дрябкъюз улар
уълчІюкънайири артухъ
апІура чаз агърар.

²⁸ Зина удучІвру гъякъсузарихъан инсанари
гъирагъ йивуру,
дурар гъачІиган, гъякълуйир артухъ шулу.

29¹ Ерхъурайи насигъятариз къаршу вуйир
йикІиди хабарсузди, къяляхъ дяргъруси.

² Гъякълуйир къувватнаъ а — халкъ шад шула;
гъякъсузар гъюкмихъ хъа — халкъди ипна суза.

³ Аькъюл ккунири шад апІура чан адаш,
лицру дишагълийихъ хъайири зяя
апІура уч дапІнайиб.

⁴ Паччагъдин дюз гъюкми уълке ижми апІуру,
хъа дашбашари ккидипуру.

- ⁵ Жарариз иблис гафар апІрури
дугъан ликарикк ккипра чул.
- ⁶ Гьякъсузур дисиди чан гунгъи,
хъа гьякълури мяълийир апІура
ва шадвал хъапІра.
- ⁷ Гьякълуйин кІваин ал
касибрин ихтиярар,
хъа гьякъсузриз дидкан аьгъю
дубхънукъан ккундар.
- ⁸ Ягъсузари шагъур бикъура,
хъа аькъюл айидари гъизгъинвал дебккра.
- ⁹ Аькъюл айир ахмакърихъди
суддиз удучІвнаш,
бикъувална аьлхъюб кам хъибдар.
- ¹⁰ Инсанар йивну йикІуз ккунириз
дыркънукъан ккундар марццир
ва дюзирра йикІуз гъяракатнаъ шулу.
- ¹¹ Абдли деебтуру хъял,
хъа аькъюл айири учв гъурдаъ дисуру.
- ¹² Эгер гъюкумдар хъпехъураш кучІлихъ,
везирарра хъиди гьякъсузар.

- 13 Магъа фти сатIи апIураш касибна
касибдиз илзигрур:
къюриддинра уларихъ хъайи акв
РАББИЙИХЪАН ву.
- 14 Эгер паччагъди касибрин суд
апIуруш дюзди –
дугъан тахт дабгъруб дар аьсрариз.
- 15 ЧIвякъи тIули ва тербияйи тувра аькъюл,
хъа ул'ан идитнайи бицIир аьйиб ву дадайиз.
- 16 Наан къувватлу вуш гъякъсузар,
къувватлу ву гуннагъра,
аммаки гъякълуйириз рябкъиди
дурарин аьхир.
- 17 Фагъум тIапI балиъ ва хьидива
дугъхъанди архаин,
хьибдияв кIваз рягъят.
- 18 Имдар пайгъамбарвалин гаф –
зат мидарди чIур дубхъна халкъ,
аммаки хушбахтавар ву тамам
апIурайир Къанун.
- 19 Гафну лукI фагъмихъна хидар,
гъварий ахъишра, фикир тувидар.

- 20 Гъяркъюнвуз инсан, дав гафар идирчур?
Гъацир адмийикантІан абдликан хъа
артухъ хайир а.
- 21 Эгер лукІ, бицІидихъанмина интІи гъапІиш –
ужувлиинди думу ккудубкІидар.
- 22 Хъял кайири арайиз хура гъярхъувалар,
дишла хъял кубчІврुरи артухъ апІура
чІуру ляхнар.
- 23 Заанди улупрур апІиди асккан,
хъа фурс ктрури гъазанмиш апІиди ад.
- 24 ТІафлиз юлдаш гъахъир чав чан душман ву:
тІафлик фици тахсир кипраш ебхъури,
ккебехънайир, чавра агъдикк ккахъди.
- 25 Инсанарин улихъ гучІ кайивал –
ккипнайи чул ву,
амма РАББИЙІИН хъугъвал алириз
сабдихъанра гучІ адар.
- 26 Гъюкумдрикан ккидицури гизафдар хъюгъра,
хъа инсандин диван апІрур сар РАББИ ву.
- 27 Хявиди ву гъякълуйириз писур,
хявиди ву гъякъсузариз дюз кас.

Агур пайгъамбрин мисалар

30¹Якейин бай, пайгъамбар Агурин гафар.

Магъа мугъу Итиэлиз гъапидар, Итиэлиз ва Ухализ.

²ИкибаштІан, вари инсанартІан камир вуза
ва адмивалин фагъум узуъ адар,

³узу аькъюл гъудубгъур дарза
ва гирами аьгъюваларик кайир дарза.

⁴Фуж зав'ина гъушну ва гъафну?
Шилхъан дебккуз гъабхъну гъурдаъ микІ?
Шли гъюнарихъ хъипрубдигъян
гъибиржну шид?

Шли дерккну гъирагъар жилин?
Дугъан ччвур фуж ву? Фуж ву ччвур
дугъан балин?
Увуз аьгъяйвуз?

⁵Гъарсаб гаф марцциб ву Заанурин;
Думу – Гъалхан ву, Чак миж кайириз.

⁶Дугъан гафариин фукІа мииливан,
даршиш уву иливнайиб Дугъу ачухъ апІиди,
ва уву кучІлар апІуб аьгъю хъибди.

⁷Къюб мутму тІалаб апІураза Увкан,
узуз ваъ макІан узу чІивидимиди:

⁸ичІи ва кучІлин гаф ярхла апІин узхъан,

я касибвал, я девлет узуз мутуван,
 кадабтІ узуз йиз пай уьлин къацІ;
 9 ацІиган, узу Уву ярхла дарапІуз,
 дарпуз: «Хъа фуж ву думу – РАББИ?»,
 вая, касиб гъахьиган, гьитІитІибкІуз,
 кфир апІури ччвур Заанурин йиз.

10 ЛукІралан чІуруб макІан чан эйсийиз,
 даршиш кубкІдивук лукІран гъапІу агъ.

11 А гъацдар, абйириз агърар апІури,
 бабариз уж'вал ккун дарапІди;

12 а гъацдар, чпи марцциди гъисаб апІури,
 аммаки чпин нежсихъан дижрикІди;

13 а гъацдар, инсандиз заълансина лигрудар,
 лигбари инсан асккан апІрудар;

14 а гъацдар, сппар – ханжларси,
 шархълар – йикк убкрурин гаркІларси,
 инсанарин арайиъ айи касибар итІуз
 ва пай дурубкъдар дюн'яйилан
 илдитуз ккунидар.

15 Къюб бицІи зили а – «ча! ча!» кІурудар.

Шубуб мутму гъич ацІидар,
 ва юкъубпибдира «чІяаьн!» пидар:

16 гъачІидарин дюн'я,
 бицІир даршлу дишагъли,

гъич затра штухъди адрабџџру жил,
ва зат «чџааьн!» даркџру џџа.

17 Эгер ул, кялхъруси чан адашдиз либгураш,
ва чан дадара фужкџа дарди
гъисаб апџураш –
думу удубдиди дерейиъ хъюттари,
итџиди диџир люкъяри.

18 Шубуб мутмуйи узу гъах апџуразу,
ваъ, юкъябдин – узу гъавриъ адарза:
19 аършариъ айи люкъяран жилгъайин,
гъарзарик кайи битџран жилгъайин,
гъюлин къялаъ айи гимийин жилгъайин,
шурахъна жилижвуван жилгъайин.

20 Хъа чџат ул айи дишагълийин жилгъа
гъамџиб ву:
дугъу ипџиди, кџвантџар марџџ апџиди
хъа пиди: «Фукџара узу чџуруб гъапџундарза».

21 Шубуб мутмуйи гукџни апџура жил
ва юкъябпибра дидхъан гъял апџуз шуладар:
22 паччагъ шуз хъюгъю лукџ;
ипџрубдихъди фун абџу авам;
23 швуваз гъушу чџуру хасиятнан дишагъли;
чан ханумдин йишв гъибису гъараваш
дишагъли.

- 24 Ал жилиин юкбуб бицИи мутму,
аммаки дулар аькбюл айидартІан
аькбюл айидар ву:
25 зимзар — бицИи халкьсиб,
пузкьан кьувватлу даруб,
хъа ипІруб уч апІура хъад кмиди;
26 даманар* — бицИи халкьсиб,
пузкьан мюгькам даруб,
хъа мукьар апІуру гьарзарин арийриь;
27 цицІар, паччагь адру,
аммаки сабхилди дулар гьедергуру;
28 чурчул, хилиь гьадабгъуз шлу,
аммаки думу паччгьарин
ужагьариьра шулу.
- 29 Шубурин магъа, гьягьбан успагьи саягь,
ваь, юкбурин — фукьан заанди ликар
алдагьрудар дарин:
30 аслан — гьяйванатарин арайиь гужли —
саризра диди рякь тувидар;
31 датт — пеэрин кІул'ин;
кьун — лижан улихь;
паччагь — кьушмин кІулиь.
- 32 Эгер абдалвалиан уву яв тяриф гьапІнуш,
эгер чІуруб апІуз ният гьапІнуш —

* 30:26 Ближний Востокдиь шлу, гьарзариь мукьар апІру
гьяйванатар.

хилин гагънахъди яв ушв чІюбкъ,
³³ фицики хах гъутІубччвган,
 шулайиб ву кІаму,
 хъюхъниз гъивган, удубчІвурайиб ифи ву,
 ва хъял адапІган, арайиз гъюрайидар
 гъярхъувалар ву.

Лемуэл паччагъдин мисалар

31 ¹ Паччагъ Лемуэлиз чан дадаи улупу гирами гафар.

² Эй, йиз бай! Эй, йиз багърум бай!

Эй, йишв-йигъди ккарагну узуз гъахъи бай!

³ Мутуван яв къувват дишагълийириз,
 паччгъар тІараш апІру хпарихъди махъан.

⁴ Паччгъариз ваъ, Лемуэл,
 паччгъариз лайикъ дар чяхир убхъуб,
 гъюкумдрариз лайикъ дар чпиз ички абгруб;

⁵ дарш убхъиди ва гъархди къанунар,
 дюз сударихъ мягърум апІиди пай ктрудар.

⁶ Тувай ички йикІурайириз
 ва чяхир – шлин гъяназ къутІкъалди вуш:

⁷ убхъиди – кІваълан гъархди касибвал,
 чан бахтсузваликан хъибдар кІваин.

⁸ Гафар апІуз даршлударихъанди гафар апІин,
 къувватсузарин ихтиярарихъанди хъюгъ;

⁹ дюзвалин тереф бис,
 аьжузринна пай дурубкьурин ихтиярар бадали.

Ужур хпирин тяриф

- ¹⁰ Ужур хпир – наан думу дихъидихъа?
 Багъа ву думу вари жавагъирартІан;
¹¹ жилирин хъугъ’вал дугъ’ин ал.
 Гъацир хпирихъди думу хайир дарди гъузидар.
¹² Дугъу жилириз ужуб апІура, харжиб – ваъ,
 чан уьмрин вари йигъари.
¹³ Хъа хилиз гъадабгъишра, ир гъадабгъишра –
 дугъан хилари ляхин абгура.
¹⁴ Думу алвер апІру гимиси ву –
 ярхларианмина чан уьлин къацІ ккабалгура.
¹⁵ Ахсрар ккивайиз думу гъудужвурa –
 хизандиз гъиврубдин гъайгъушнаъ духъна
 ва гъараваш дишагълийириз ляхин тувра.
¹⁶ Лигиди хутІлиз ва гъадабгъиди думу,
 тІумтІин багъ ибтди,
 жафайинди уч дапІну пул.
¹⁷ Думу къувватлу ва ляхниин юкІв алир ву,
 къувват убхъура дугъан хилариъ.
¹⁸ Рябкъюра, алвер ужуйи гъябгъюраийиб –
 ва ктІубшвруб дар йишвнура дугъан лампа;
¹⁹ хилар дугъан гъачІарккура чухрайихъна,
 хъа тІубари деебтурадар хъибтрайи мурсул;
²⁰ хилин гагъ ачухъди ву дугъан аьжузриз,
 хил гъачІабккна пай дурубкьурихъна.

- 21 Хизандиз дугъан гучІ адар абхъу йифкан —
вари хизан гъибиржна къюб гъат парчайигъян;
- 22 ахнариин илирчрудар дирхура,
чаинра алабхъна хъайинна ирин
михек багъа палат.
- 23 Гимихъ дугъан жилир агъгъа,
деъна думу жилир агъсакъларин
арайиъ жилин чпин.
- 24 Дирхура думу хпири ккурттар тувуз масу,
юкъвнаан идитІру чІулар
алверчйириз ханаан.
- 25 Гизаф а дугъаз къувват ва гъюрмат,
ва шадди а думу улубкъурайи йигъ'ин;
- 26 ушвниъ дугъан — гаф акъкъвлин,
ужувлан насигъятар — мелзниин;
- 27 лигури шулу фици гъягъюраш хулаъ ляхнар,
ипІурадар гъавайиди чан къацІ уьлин.
- 28 Гъудужвuru веледар — тярифар апІуру дугъан,
жилир дугъан ктІарццурадар тярифарикан:
- 29 «Гизаф гъахънийи лайикълу дишагълийир,
аммаки уву варидартІан зина гъахъунва!»
- 30 Гюрчег'вал кучІлинуб,
успагъивал ичІиб шулу,
амма РАББИЙИХЪАН гучІру
хпирин ад ибшир;
- 31 чан хъуркъувалариз дилигну,
гимихъ дугъан ляхнарин тяриф апІинай!

АдатІнайи китабар:

Маркдин инжил
Лукайи ктибту Ужувлан хабар
Ужувлан хабар
Исайикан ихтилатар
ЦИйи Йикъар
Рут, Юнус
Эстер, Даниял
Эвел